

Зок-3
1844

РАБОТНИЦА і СЯЛЯНКА

№ 2 ЛЮТЫ 1956

У тэмпе энергічнага марша

Ранак плыве па да лі нах,

будзіць лясы і па лі. Цешыцца наша кра і на новай красою зям лі.

Сэр ца Радзімы сля ва е, свой сустрэкаючы дзень. Лю дзі душой адчу ваюць

Прыпеў:

Партыя к шчасцю вядзе. Пар тыі мудрыя справы, погляд Айчыны лас ка вы

поступ вялікай славы, ў ра дас ны сонечны век, — ўсе для народа па пра ву,

ўсе для цябе, ча ла век

ўсе для на

ро да па пра ву, ўсе для ця бе, ча ла век

Музыка У. АЛОЎНІКАВА
Словы Д. КАВАЛЕВА

Ранак плыве па далінах,
Будзіць лясы і палі.
Цешыцца наша краіна
Новай красою зямлі.
Сэрца Радзімы слявае,
Свой сустрэкаючы дзень.
Людзі душой адчуваюць —
Партыя к шчасцю вядзе.

Прыпеў:

Партыі мудрыя справы,
Погляд Айчыны ласкавы,
Поступ вялікай славы
Ў радасны сонечны век, —
Ўсе для народа па праву,
Ўсе для цябе, чалавек!

Бітвай за мір для народаў,
Мужнасцю сэрца ў баю,
Працаю шчырай — заўсёды
Партыю славім сваю,
Славім у песнях вясенніх, —
Роўнай няма ёй нідзе:
Партыя — светлы наш геній,
Партыя к шчасцю вядзе.

Прыпеў.

Будзем заўжды мы багаты
Марай жыцця маладой,
Шчырай адданасцю брата,
Ленінскай праўдай святой;
Сонцам вялікай сардэчнай
Дружбы асветлен наш дзень,
Шчасце народнае вечно —
Партыя к шчасцю вядзе.

Прыпеў.

На першай старонцы вокладкі: лепшыя
электразваршчыцы Мінскага завода жалеза-
бетонных канструкцый А. Анісімава (злева)
І. І. Бодрына.

Фото В. Лупейкі
(Фотакроніка БелТА).

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
ТРЫЦЦАЦЬ ДРУГІ

№ 2

ЛЮТЫ 1956

30к-3 / 1844
Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

КЛІМЕНТ ЕФРЭМАВІЧ ВАРАШЫЛАЎ. Да 75-годдзя з дня нараджэння.

Ба 05
3229

ПАРТЫЯ — НАШ РУЛЯВЫ

У СЛАЎНАЙ, гераічнай гісторыі Комуністычнай партыі Савецкага Саюза кожны яе з'езд з'яўляецца асабліва выдатнай старонкай. Вось і зараз кожны савецкі чалавек радасна ўсхваляваны важнейшай гістарычнай падзеяй — XX партыйным з'ездам. З велізарным патрыятычным уздымам рыхтуюцца да яго ўсе савецкія людзі — комуністы і беспартыйныя, дэманструючы перад усім светам вялікае адзінства партыі і народа.

Комуністычная партыя — правадыр і настаўнік савецкага народа, прызнаны яго рулявы. Партыя вядзе наш народ ад перамогі да перамогі. Дакументам велізарнай гістарычнай важнасці з'яўляецца праект Дырэктыў XX з'езда КПСС па шостаму пяцігадоваму плану. У ім ярка адлюстравана мудрасць партыі, мары і думы народа. Распрацоўваючы праект Дырэктыў, Цэнтральны Камітэт партыі ўлічыў прапановы многіх тысяч рабочых, інжынерна-тэхнічных работнікаў, калгаснікаў.

Праект Дырэктыў — велізарная, яшчэ нябачаная па размаху праграма далейшага руху нашай краіны ўперад, да камунізму. У праекце падкрэсліваецца, што галоўныя задачы шостага пяцігадовага плана развіцця народнай гаспадаркі СССР заключаюцца ў тым, каб на базе пераважнага развіцця цяжкай прамысловасці, няспыннага тэхнічнага прагрэсу і павышэння прадукцыйнасці працы забяспечыць далейшы магутны рост усіх галін народнай гаспадаркі, ажыццявіць круты ўздым сельскагаспадарчай вытворчасці і на гэтай аснове дабіцца значнага павышэння матэрыяльнага добрабыту і культурнага ўзроўню савецкага народа.

У шостай пяцігодцы, як і ў папярэдніх, прадугледжваецца пераважнае развіццё цяжкай прамысловасці. Неабходнасць гэтага разумее кожны савецкі чалавек. Ворагі народа не раз спрабавалі звярнуць партыю з правільнага шляху, адмаўляючы значэнне цяжкай прамысловасці. Але партыя, змятаючы ворагаў са свайго шляху, праводзіць ленинскую генеральную лінію, усямерна ўмацоўвае цяжкую індустрыю — непакісную аснову ўсёй народнай гаспадаркі, магутны аплот абароназдольнасці нашай вялікай Радзімы.

Шостая пяцігодка ўвойдзе ў гісторыю як пяцігодка гіганцкага тэхнічнага прагрэсу, як пяцігодка новай прамыслова-тэхнічнай рэвалюцыі. Не так даўно наша краіна пабудавала першую ў свеце атамную электрастанцыю на пяць тысяч кіловат. У новай пяцігодцы будуць пабудаваны атамныя электрастанцыі агульнай магутнасцю ў два — два з паловай мільёны кіловат.

У праекце Дырэктыў шмат лічбаў. І ва кожнай адчуваюцца нястомныя клопаты аб чалавеку і яго патрэбах. У шостай пяцігодцы на 60 працэнтаў узрасце вытворчасць прадметаў спажывання. Гэта значыць, што ў нас будзе наможа больш баваўняных, шарсцяных, шаўковых тканін, верхняга адзення, абутку, трыкатажу. Валавыя зборы збожжа дасягнуць 11 мільярдаў пудоў у год. Удвая больш узрасце вытворчасць мяса і іншых прадуктаў харчавання. Велізарнага размаху дасягне жыллёвае будаўніцтва. У гарадах і сёлах увойдзе ў эксплуатацыю 205 мільёнаў квадратных метраў новай жыллой плошчы.

Савецкія жанчыны асабліва крануты тым, што ў праекце Дырэктыў спецыяльна прадугледжана ўсямернае палепшэнне ўмоў працы і быту работніц, дадатковыя ільготы жанчынам-маці, у прыватнасці падоўжанне водпуску па цяжарнасці і родах, павелічэнне сродкаў на дапамогу адзінокам і многадзетным маці, значнае расшырэнне будаўніцтва дзіцячых садоў і ясляў, пральняў і іншых бытавых устаноў.

Велізарны скачок наперад зробіць у шостай пяцігодцы і наша рэспубліка. Узрасцуюць тэмпы развіцця прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры Беларусі. Больш чым у два разы будзе выпрацавана электраэнергія. Удумваючыся ў гэтую лічбу, мы бачым шырокую электрыфікацыю не толькі гарадскога, але і сельскага быту, рост механізацыі нашай сельскай гаспадаркі.

У рэспубліцы разам з далейшым шырокім развіццём машынабудавання, аўтамабільнай і трактарнай прамысловасці будуць створаны зусім новыя галіны прамысловасці, у тым ліку нафтавая. Пачнецца будаўніцтва двух нафтаперапрацоўчых заводаў, завода сельскагаспадарчага машынабудавання, будуць пабудаваны два новыя цукровыя заводы і шмат іншых прадпрыемстваў. На тэрыторыі рэспублікі пройдзе газавод Дашава — Ленінград, які дасць газ і Мінску.

Жанчыны Беларусі, разам з усім савецкім народам, сустракаюць XX з'езд КПСС новымі вытворчымі падарункамі. Тысячы перадавых работніц і калгасніц з гонарам выканалі ўзятая абавязацельствы.

Дэлегат XXII з'езду Компартыі Беларусі Ф. Палхоўская — майстар змены гомельскай трыкатажнай фабрыкі «8-е сакавіка» — расказвае, што яе змена абавязалася даць да з'езда звыш плана 6 тысяч адзінак ніжняй бялізны і 800 адзінак верхняга трыкатажу. Гэтае абавязацельства выканана датэрмінова.

Кацярына Хільчанка — работніца Мінскага маргарынавага завода — піша ў рэдакцыю, што іх завод, ідучы насустрач з'езду, датэрмінова, 22 снежня, выканаў гадавы план. Цэх, дзе працуе Хільчанка, заваяваў пераходны сцяг, што з'яўляецца гонарам для ўсіх работніц.

Вялікіх поспехаў у перадз'ездаўскім спаборніцтве дабіліся працаўнікі сельскай гаспадаркі. Калгас імя Чапаева Лепельскага раёна, дзе старшыняй Ірына Шкацёнак, за мінулы год атрымаў прыбытку тры мільёны дзвесце тысяч рублёў. Калгаснікам на працяг звыш плана выдана па 8 рублёў грашыма, 1,5 кг збожжа, 4 кг сена, 2 кг бульбы. Зараз у поўным разгары падрыхтоўка да веснавой сяўбы. Ужо ачышчана насенне, на палі вывезена шмат гною, торфу, мінеральных угнаенняў.

І ўсюды ў нас багата прыкладаў натхнёнай творчай працы.

Шматлікія водгукі замежнага друку сведчаць аб тым, што праект Дырэктыў шостага пяцігадовага плана выклікаў жывейшую цікавасць ва ўсім свеце. Яго гарача вітаюць нашы шматлікія прыяцелі ў вялікім Кітаі, у краінах народнай дэмакратыі, у Індыі і іншых краінах. І гэта зразумела. Разам з ростам магутнасці нашай краіны расце магутнасць усяго сацыялістычнага лагера.

З трывогай і злосцю сустрэлі праект Дырэктыў нашы ворагі. І гэта таксама зразумела. У эканамічным спаборніцтве двух сістэм — сацыялістычнай і капіталістычнай — сацыялістычная сістэма безумоўна перамагае.

Бязмежна вера партыі ў творчыя сілы народа. Паспяховае выкананне шостай пяцігодкі будуць вырашаць людзі — рабочыя, калгаснікі, інтэлігенцыя, іх самаадданая, гераічная праца, — гаворыцца ў праекце Дырэктыў. Савецкі народ прымае гэтыя словы, як баявы заклік да новых творчых поспехаў. Няхай-жа гэты заклік дойдзе да сэрца кожнай жанчыны нашай рэспублікі, няхай ужо цяпер, у самым пачатку шостай пяцігодкі, наша натхнёная праца на кожным участку, малым ці вялікім, будзе адказам роднай Комуністычнай партыі і Савецкаму ўраду на іх клопаты аб шчасці народа, аб працвітанні нашай вялікай Радзімы.

РАБОЧЫ ГОНАР КЛІЧА

Расказ Е. Кардаш—майстра апаратна-прадзільнага цэха Гродзенскага тонкасукоўнага камбіната

Надоўга запомніўся рабочым гэты сход. Выступленне партгруп-орга ўсхвалявала не адну мяне. У яго словах чулася трывога за справы свайго цэха:

— Наш апаратна-прадзільны цэх яшчэ не дабіўся эканоміі матэрыялаў. Сорам сказаць: за тры месяцы мы перавыдалі чатыры тоны каштоўнай сыравіны! Хіба можна назваць хоць адно савецкае тэкстыльнае прадпрыемства, якое так дрэнна працуе? Выправіць ганебнае становішча—справа нашага рабочага гонару.

Я была яшчэ навічком. Прыбыла на камбінат з Клінцоўскага тэкстыльнага тэхнікума і працавала майстрам апаратнага цэха. Усхваляваная, я думала—як ліквідаваць прарыў? У памяці мільгалі парады выкладчыкаў, вопыт перадавых прадзільшчыц, з якім знаёмілася яшчэ ў студэнцкія гады...

Але не я адна задумалася над пытаннем эканоміі сыравіны. Устрывожылася і Валянціна Блашэнка—начальнік апаратна-прадзільнага цэха, ды і старыя работніцы Мар'я Пятроўская, Яўгенія Чыжэўская занерваваліся:

— Хіба мы горш мінскіх альбо купавінскіх прадзільшчыц? Чаму ў іх эканомія, а ў нас—перавыда-так?

Настаў час творчых пошукаў. Партыйная арганізацыя цэха паставіла пытанне аб удасканаленні станкоў: на ўсіх апаратах былі ўстаноўлены адсосныя трубы, па якіх недапрацаваныя краявыя ніткі роўніцы аўтаматычна падаваліся ў самавес для паўторнай апрацоўкі. На трох апаратах устанавілі транспарцёры для падачы ваты на роўнічную машыну. Узяліся за навучанне работніц перадавым метадам працы.

З таго памятнага сходу мінула тры гады. Зараз цэх з месяца ў месяц павышае прадукцыйнасць грацы. Летась за другое поўгоддзе прадзільшчыкі сэканомілі каля сямі тон сыравіны! Пра такое прыемна гаварыць. А за тое, што разварушыла старое, думаю, ніхто з таварышаў па рабоце мяне не асудзіць: часам карысна ўспомніць і няўдачы...

Запомніўся і яшчэ адзін сход. Адбыўся ён у пачатку восені. Абмяркоўвалі пачын перадавых прадпрыемстваў краіны аб разгортванні сацыялістычнага спаборніцтва ў гонар XX з'езда партыі.

У нас работніцы мала гавораць, але глыбока задумваюцца.

— Наш рабочы гонар кліча,—

гаварыла Мар'я Пятроўская,—працаваць так, каб мы маглі заявіць: наш падарунак з'езду—звышпланавыя тоны пражы.

Мар'ю Канстанцінаўну гарача падтрымалі. Рабочыя прынялі абавязацельства: у гонар XX з'езда партыі выпуск прадукцыі за другое поўгоддзе павялічыць на 20 працэнтаў у суткі, павысіць прадукцыйнасць працы на 4 працэнты, павялічыць прадукцыйнасць абсталявання, сэканоміць чатыры тоны сыравіны.

Самым гарачым, глыбокім жаданнем работніц цэха стала жаданне выканаць узятыя абавязацельствы.

— Рабочы гонар кліча! Даў слова—стрымай яго!—з такім дэвізам уліўся ў спаборніцтва калектыв прадзільнага цэха.

Пачалі выяўляць рэзервы. Нашы рацыяналізатары, памочнікі майстроў В. Шорын і А. Тожын прапанавалі прыстасаванні для павелічэння хуткасці прадзільных машын.

З укараненнем іх прапановы ўзнялася прадукцыйнасць працы.

У спаборніцтва ўключыліся ўсе 27 брыгад цэха. Лепшая атрымлівала вымпел—чырвоны шаўковы трохвугольнік, на якім залатымі літарамі напісана: «Перадавіку сацыялістычнага спаборніцтва».

З перадавых работніц склаўся той касцяк, на які раўняўся ўвесь калектыв. Яны сталі запяваламі спаборніцтва.

Доўгі час прадзільшчыцы абслугоўвалі па 135 верацён. Яўгенія Трухіна і Мар'я Іванова перайшлі спачатку на 150, а затым на 175 верацён. М. Іванова адной з першых дабілася эканоміі сыравіны, высокай якасці пражы. Я. Трухіна за восем год працы заслужыла вялікі аўтарытэт. Яе брыгада эканоміць па 13—14 кілограмаў пражы ў месяц.

Нашы работніцы працуюць з душой, па-сапраўднаму хваляюцца за работу цэха. Так, сакрэтчыца Насця Папова, як і Яўгенія Чыжэўская, да першага мая мінулага года выканалі пяцігадовы план. Яны ў дасканаласці асвоілі машыну, даюць высокуюкасную роўніцу. Я. Чыжэўская ў падарунак з'езду партыі дабілася высокай эканоміі сыравіны—па 30 кг у месяц. Ёй заслужана прысвоена званне: «Лепшая апаратчыца рэспублікі».

Мая змена апаратчыц выконвае план на 110 працэнтаў. Мы абавязаліся сэканоміць 500 кг сыра-

Нямногія снавальшчыцы ткацкага цэха дабіліся такой высокай выпрацоўкі, як Зоя Вераб'ева: яна штодзённа выконвае норму на 135—140 працэнтаў.

Фото А. Перахода.

віны. Я аддаю ўсе свае сілы і ве-ды, каб да знамянальнага дня—XX з'езда партыі—прыйсці з добрымі паказчыкамі. Для мяне гэта мае асаблівы сэнс: ад Гродзенскай абласной партыйнай арганізацыі я была дэлегатам XXII з'езда КП Беларусі.

Ад усенароднага спаборніцтва ніхто не застаўся ў баку. Ды інакш і быць не можа: савецкія людзі любяць сваю партыю, гараць жаданнем сустрэць з'езд дастойнымі працоўнымі падарункамі.

За чатыры месяцы спаборніцтва ў гонар з'езда сярэднемесячная прадукцыйнасць працы ў цэху вырасла на 8,8 працэнта, цэх штосутачна выпрацоўвае па 300—400 кг пражы звыш плана, паднялася прадукцыйнасць абсталявання, дасягнута вялікая эканомія сыравіны, усё большая колькасць работніц перавыконвае нормы.

Гродзенскія тэкстыльшчыкі абавязаліся выканаць пяты пяцігадовы план да 38 гадавіны Кастрычніка, а выканалі на два дні раней. Замест звышпланавых 260 тысяч метраў тканіны за пяцігодку мы выпусцілі 267 тысяч.

Кожны метр тканіны звыш плана, кожны кілограм сэканомленай сыравіны—вынік нашай напружанай працы.

Я асабліва рада, што наш калектыв ідзе ў нагу з усім савецкім народам.

Рабочы гонар кліча нас на працоўныя подзвігі!

ЛЮБЯЦЬ у калгасе Соф'ю Парфір'еўну Стэфаноўскую, паважаюць за працавітасць, цвёрды характар. Вырасла яна ў в. Вялікае Поле, на Ашмяншчыне. А ведаюць яе шмат дзе. Да гэтай пажылой жанчыны з разумнымі вачамі прыходзіць жывёлаводы з іншых калгасаў, каб убачыць, як яна са сваімі сяброўкамі вывела свінаферму ў рады першых па раёну.

Сем год таму назад праўленне вылучыла Соф'ю для работы на свінаферме. Калгас тады перажываў момант, калі ўраджаі збіраліся яшчэ вельмі нізкія, а пра жывёлагадоўлю ніхто і думаць не хацеў. Навокал былі дробныя аднаасобныя гаспадаркі, дзе панавала пераспаласіца. Але ўгаварваць Соф'ю не прыйшлося.

— Ну што-ж — трэба дык трэба! Паспрабую напрацаваць, а ў чым буду сумнявацца, падкажаце, — заявіла яна праўленню.

Ферма прыносіла калгасу адны толькі страты. У невялікім поўразбураным хлёўчуку, па кутках, неакуратна адгароджаных, туляўся дзесятка худых брудных свіней. Пад іх нагамі пішчэлі знішчаныя парасяты. Людзі хадзілі па вузенькіх жэрдачках-кладках, а свінні тапіліся ў балоце і дрыжэлі ад холаду, які са свістам урываўся праз шырокія шчыліны між бярвенняў.

Сэрца Соф'і сціснулася ад болю. Яна звярнулася да старшыні арцелі з просьбай склікаць агульны сход.

Увечары, калі густы асенні туман шчытна ахутваў зямлю, сабраліся калгаснікі. Слова ўзяла Соф'я.

— На свінаферме ў нас усяго чатыры свінаматкі, —

КАЛІ ЛЮБІШ СПРАВУ...

адзначыла яна, — якія прыводзяць толькі па 5 парасят, ды і тыя гінуць з-за дрэнных умоў. Далей з такім танебным становішчам у свінагадоўлі нельга мірыцца. Ферму трэба павялічыць ва што-б там ні стала і, як гаворыцца, не свіннымі хвастамі, а замяніць мясцовых малапрадукцыйных свінаматок чыстапароднымі.

Праўленне запэўнівала Соф'ю, што дапаможа.

Началіся для Соф'і кланатлівыя дні. Перш за ўсё яна навяла ўзорны парадак у свінарніку, паклапацілася аб своєчасовым кармленні. Начала ўпарта і настойліва вучыцца на трохгадовых агразоатэхнічных курсах. Шмат займалася самастойна дома. Аднойчы старшыня калгаса парэкамендаваў ёй прачытаць брашуру знатнай свінаркі краіны Александры Люскавай. Аб прачытаным Соф'я расказала сваёй напарніцы Стэфаноўскай. Ёй падабалася, што знатная свінарка змагаецца не толькі за колькасць прыплоду, а і за жывую вагу, за малочнасць свінаматок.

— А ці не зможам і мы з табой па такому метадзе справу паставіць? — спытала яна ў Соф'і Ціханаўны.

— У нас нічога не выйдзе, — не згаджалася тая.

— Эх ты! А мне думаецца, што калі возьмемся па-сапраўднаму, то здолеем зрабіць сваю свінаферму лепшай не толькі ў раёне, але ў вобласці.

Соф'я Парфір'еўна глыбока ўнікала ў арганізацыю працы на ферме. Ёй дапамагалі зоатэхнікі і ветработнікі. За невялікі час на ферме адбыліся

значныя перамены. План камплектавання быў перавыкананы ў паўтара раза. Свінні гадаваліся рослыя, сытыя, буйнай белай пароды. Соф'я Парфір'еўна набыла вялікі вопыт. У клопатах і гаспадарчых трывогах нарадзілася і мацнее яе дружба з Соф'яй Ціханаўнай.

У свінарніку яны навялі ідэальную чыстату. І па калгасу заваявалі добрую славу працоўнымі поспехамі. На 18 парасят штогод атрымлівае і захоўвае кожная з іх ад свінаматкі.

— Працуем так, як нам падказвае сумленне, — гавораць яны.

А сумленне майстроў свінагадоўлі — чыстае, старанні — шчырыя.

Вясной на свінаферме здарылася бяда. Свінаматка «Вясёлая», за якой даглядала Соф'я Ціханаўна, адразу пасля апаросу страціла малако, саскі сталі цвёрдыя і апухлі. Засталося 13 талодных парасят.

— Што будзем рабіць? — звярнулася яна да загадчыцы свінафермы Ніны Сімановіч.

— Будзем выпойваць! — адказала Ніна.

Соф'я Ціханаўна прынесла 13 поўлітровых бутэлек і столькі-ж сосак, з дапамогай якіх пачала выпойваць парасят кароўім малаком. І ні адно парася не загінула.

— Цяпер, — гаворыць яна, — іх не адрозніш ад тых, якія раслі пад маткай.

... Задоўга да святання паднялася Ніна Сімановіч — загадчыца свінафермы. Хутка на-

кінуўшы на плечы паліто, выйшла з хаты і накіравалася да фермы.

Соф'я Парфір'еўна, якая не спала ў тую ноч, адразу пачула, што нехта прышоў.

— Ніна, тэта ты? — спытала яна ціха, быццам баялася непакоіць жывёлу.

— Вы тут? — замест адказу спытала Ніна. — Я-ж прасіла вас ісці адпачываць. Зоатэхнік сказала, што апаросу не будзе раней, як праз тры дні.

Світала. Калі касця праменні сонца праніклі ў свінарнік, Соф'я пайшла снедаць. Праз поўгадзіны яна вярнулася і прыступіла да работы. Падыйшла да станка і асцярожна паставіла вядро з кормам. Пачуўшы яе голас, паднялася свінаматка, забегалі парасяты, кінуліся да дзвярэй. Соф'я раздала корм свінаматкам, а парасят выпусціла ў «сталовую», дзе яны маюць асобны рацыён.

На свінаферме — строгі парадак дня. Кормяць свіней тры разы, а некаторых і чатыры разы ў суткі. Летам выганяюць на пашу, а ў гэты час адчыняюць вокны і дзверы для праветрывання.

Каб пазбегнуць зімовых апаросаў, злучка арганізавана так, што свінаматкі паросяцца ў лепшыя месяцы — у сакавіку і кастрычніку. Такая сістэма палегчыла работу на ферме і дала магчымасць штогод захоўваць увесь прыплод.

Летась Соф'я Парфір'еўна атрымала ў сярэднім па 20 парасят ад кожнай свінаматкі і не мела падзяжу.

Свінаферма калгаса «1 Мая» стала лепшай у раёне. Калгас пабудоваў добрыя свінарнікі. Унутры — цэментныя дарожкі з акуратнымі канаўкамі. У станках суха і чыста. У мінулым годзе калгас атрымаў больш двухсот тысяч рублёў прыбытку ад свінагадоўлі.

Соф'я Парфір'еўна Стэфаноўская — дэпутат Маладзечанскага абласнога Савета, а яе напарніца Соф'я Ціханаўна Стэфаноўская — дэпутат Ашмянскага раённага Савета дэпутатаў працоўных. Абедзве яны — паважаныя людзі ў раёне, носяць пачэснае званне «Лепшай свінаркі вобласці».

І. КАВАЛЬЧУК,

ст. ветурач
Гальшанскай МТС
Ашмянскага раёна.

Паглядзіце, якая дружная сям'я! Гэта — знатныя жывёлаводы калгаса імя Дзержынскага Любчанскага раёна Міхаіл Васільевіч Баршчэўскі і яго жонка Вольга Ігнацьеўна, якія працуюць на свінаферме. Іх сын Яўгеній падвозіць кармы, а яго жонка Алена Іосіфаўна даглядае свіней. За 11 месяцаў сям'я Баршчэўскіх выпрацавала 2062 працадні і атрымае больш 13 тысяч рублёў грашыма, чатыры тоны збожжжа, дзве тоны кармоў для асабістай жывёлы і ў прэмію шэсць парасят.

НАШ ПАДАРУНАК З'ЕЗДУ ПАРТЫІ

ГАРАЧЫМ жнівеньскім днём у калгасе імя Калініна поўным ходам ішла ўборка жыта. У абедзенны перапынак у першую паляводчую брыгаду прышла мясцовая настаўніца — агітатар т. Беразоўская.

— Некалькі дзён таму назад, — сказала яна, — пленум ЦК КПСС прыняў пастанову склікаць 14 лютага 1956 года XX з'езд нашай партыі. Увесь савецкі народ пачаў падрыхтоўку да гэтай знамянальнай даты, рабочыя і калгаснікі бяруць новыя абавязальствы...

— І мы не будзем стаяць у баку, — сказала радавая калгасніца Ядвіга Ячкоўская. — Наш падарунак з'езду — выдатная праца ў калгасе.

Каб азнаменаваць з'езд партыі новымі працоўнымі поспехамі, калгаснікі абавязаліся ў сціслыя тэрміны і без страт убраць ураджай, датэрмінова разлічыцца з дзяржавай па ўсіх відах паставак, у лепшыя тэрміны пасеяць азімыя, ва ўсеўзбраенні сустрэць вясну, сабраць у 1956 годзе стопудовы ўраджай.

У мінулым годзе хлебавы дабіліся далейшага росквіту эканомікі свайго калгаса. Хоць надвор'е не спрыяла, ураджай збожжавых атрымалі вышэй за леташні. Брыгадзір т. Янкоўскі з усёй плошчы сабраў па 17 ц азімага жыта. Звенявая Ірэна Расенік на ўчастку ў 6 гектараў атрымала па 200 ц цукровых буракоў. Добра ўраджаліся лён, кукуруза, пшаніца.

У гонар XX з'езда партыі калгаснікі абавязаліся выдатна падрыхтавацца да веснавой сяўбы, правесці яе ў лепшыя агратэхнічныя тэрміны. Пад увесь яравы клін засыпалі насенне пшаніцы, ячменю, лёну, аўса, грэчкі. У раённай лабараторыі правярылі насенне на ўсходжасць. Зараз паўторна ачышчаюць. На ачыстцы насення добра працуюць Мар'я Новік, Ірына Гайдук, Ядвіга Ячкоўская і іншыя калгасніцы. Яны штодзённа перавыконваюць нормы.

Клапоцячыся аб ураджай, калгаснікі ўсё жыта на плошчы ў 350 гектараў засеялі ў асноўным па лубінавых папарах, восенню падкармілі каінітам, вясной падкармяць суперфасфатам і хлорыстым каліем, прабарануюць у два сляды.

Праўленне вырашыла ўнесці пад яравыя культуры не менш 30 тон торфагнаевага кампосту, а пад буракі, лён і бульбу — 40 тон на гектар. Зараз у калгасе кіпіць дружная работа. Ужо закампаставана 700 тон гною і торфу ў сумесі з мінеральнымі ўгнаеннямі. Пад бульбу ўнесена 70 тон каініту. Калгаснікі збіраюць попел, птушыны памёт, рамантуюць інвентар.

Дваццаты з'езд КПСС калгаснікі сустракаюць поўныя рашучасці дабіцца высокага ўраджаю збожжавых і тэхнічных культур.

М. БАРЫСАВА,

аграном калгаса імя Калініна
Шчучынскага раёна.

Багаты ўраджай атрымаў летась калгас імя Калініна Нясвіжскага раёна. На здымку (злева направа): калгасніцы паляводчай брыгады Тацяна Врублеўская і Ганна Ярмолік атрымліваюць грошы за працадні. Выплачвае рахункавод Вольга Смолка.

Фото П. Нікіціна.

Гэтыя дзяўчаты хутка атрымаюць атэстаты трактарыстак шырокага профілю. І Валянціна Бяльцо (злева) і Людміла Цярэшка заканчаюць Слуцкае вучылішча механізацыі сельскай гаспадаркі.

Фото П. Нікіціна.

БУДУ ПРАЦАВАЦЬ ЯШЧЭ ЛЕПШ

КАЛЕКТЫЎ нашай МТС сустракае XX з'езд партыі працоўнай перамогай. Уключыўшыся ў сацыялістычнае спаборніцтва, нашы механізатары да першага студзеня адрамантавалі ўжо ўсю тэхніку для вясенне-палявых работ.

Я ўжо трэці год працую на самаходным камбайне «С-4». У мінулым годзе я ўбрала толькі 260 гектараў збожжа. Тлумачыцца гэта тым, што на палях калгасаў, якія я абслугоўваю, шмат камення, кустоў, баразен ад нядаўніх палосак. Прыходзіцца рабіць вымушаныя прастой, лішнія заезды.

Мой камбайн пасля ўборкі прайшоў прафілактычны агляд. З восені я перайшла на абмалот. Найбольшую колькасць збожжа абмалаціла ў калгасе імя Калініна, дзе выканала сваё сацыялістычнае абавязальства абмалаціць усё збожжа.

Гэтай зімою калгасы, якія я буду абслугоўваць, вядуць у цесным супрацоўніцтве з механізатарамі ачыстку палёў ад камення, што намнога павысіць прадукцыйнасць камбайна. За сезон 1956 года я абавязалася ўбраць 360 гектараў збожжа.

М. ЛІПСКАЯ,

камбайнерка Васілішкаўскай
МТС Гродзенскай вобласці.

Яе сыны

Адзяленне малодшага сержанта Сяргея Курапаценкі на тактычных занятках.

У ЧЫСТЫМ утульным пакоі Анастасіі Фамінічны Купрыянавай глядзяць з партрэтаў на маці яе сыны: пяць маладых хлапцоў, малайцоў, як на падбор...

Мінаюць дні, гады, а яны ўсё такімі-ж маладымі, нават маленькімі хлапчукамі, застаюцца ў мацярынскім сэрцы...

Сярод партрэтаў звычайнай фотаработы вылучаецца адзін, напісаны маслам. Гэта дар Анастасіі Фамінічна ад комсамольцаў і моладзі адной вайскавай часці на памяць аб яе малодшым сыне Пятру Купрыянаве, занесеным у спісы іх часці навечна.

На гэтым партрэце — знамянальны надпіс:

«Пускай ты умер!
Но в песне смелых и сильных духом
Всегда ты будешь живым примером,
Призывом гордым к свободе, к свету!

М. Горький».

...Пеця Купрыянаў пайшоў у партызаны яшчэ зусім юнаком. Дзе-б ён уседзеў дома, калі ваявалі ўсе яго старэйшыя браты: Сцяпан, Міша, Мікалай і Валодзя.

Ды і сама маці не засталася сядзець дома. Кінула хату, кінула роднае падворышча і таксама пайшла за сынамі ў партызаны...

...Першым не вярнуўся да маці партызанскі разведчык Міша. Загінуў закатаваны фашыстамі ў турме. Схапілі ворагі ў Заруччы і кінулі ў турму і другога сына Валодзю. Білі, здзекваліся, але ён усё выцерпеў, перанёс і ўцёк з турмы...

Летам сорок чацвёртага года чатыры сыны Анастасіі Фамінічны пайшлі на фронт.

Позняй восенню часці Совецкай Арміі вялі ў Прыбалтыцы жорсткія баі па знішчэнні фашысцкай групоўкі. Вораг панёс ужо цяжкія страты, сілы яго былі на сконе, аднак прасоўвацца нашым салдатам наперад было яшчэ цяжка: перашкаджаў адзін дзот.

Тады ефрэйтар Пётр Купрыянаў, які знішчыў у гэты дзень два варожыя кулямёты, закідаў яго гранатамі. Каб прымусіць замаўчаць і трэці кулямёт, які ўсё яшчэ паліваў нашых байцоў смяротным агнём, ён паўтарыў подзвіг Александра Матросова, закрывшы амбразуру дзота ўласнымі грудзмі...

...Забрала вайна і астатніх сыноў Анастасіі Фамінічны. І зараз толькі сур'ёзныя погляды іх з партрэтаў, здаецца, гавораць ёй: «Мы тут, маці, з табой назаўсёды»...

Рупліва адмервае час гадзіннік — падарунак ад салдатаў таго палка, дзе навечна запісаны яе самы малодшы сын-герой. Поруч, на сталі і іншыя асабістыя яе падарункі: умелай работы шкатулка, бліскучы, як люстэрка, самавар, імянны кубак, сподачак і чайная лыжка...

Усё гэта асабліва дорага мацярынскаму сэрцу. Яе сыны не вярнуліся з вайны, але не забылі пра яе

людзі. Не засталася яна адзінокай. Яе старасць саграваецца зараз сыноўнім клопатам і ласкай тых, каму заваёўвалі шчаслівую маладосць яе сыны.

Кожны год, як па сваю маці, прыязджаюць па яе салдаты роднага ёй палка. Гады ў Анастасіі Фамінічны ўжо не маладыя і не тая сіла, каб вельмі далёка ездзіць, але яна ніколі не адмаўляецца, едзе, як заўсёды яна іх зараз, да сваіх маладых сыноў, салдат.

...Прыходзяць у часць новабранцы. Яны бачаць вялікі партрэт Героя Совецкага Саюза Пятра Купрыянава, бачаць яго пасцель, заўсёды акуратна пасалдацку запраўленую, чуюць кожны дзень на ранішній пераклічцы яго імя.

Адказвае правафланговы малодшы сержант Эрнст Крыстахольдэ:

«Герой Совецкага Саюза ефрэйтар Купрыянаў загінуў смерцю адважных у баях за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы».

...А старая, белая, як голуб, жанчына, бясхітрасна расказвае маладым салдатам пра свайго малодшага сына Пецю і пра яго старэйшых братоў.

Часцей за ўсё маці любяць успамінаць пра сваіх дзяцей, калі яны былі яшчэ малымі.

Адзін ніколі, бывала, не хадзіў павольна. Усё бягом і бягом... Бяжыць, паваліцца, а потым усхопіцца — і далей падбежкам падаўся... Другі і прачынаўся і засынаў толькі з песняй і смехам. Сон зліпае яму ўжо вочы, а на вуснах у яго ўсё яшчэ блукае ўсмішка... А трэці быў такі незайздросны і пяшчотны. Сам адзін ніколі нічога не з'есць. Абавязкова ўсіх

Маці праслаўленага Героя Совецкага Саюза Пятра Купрыянава — Анастасія Фамінічна са сваімі ўнучкамі.

абдзеліць па драбочку, а маці ў першую чаргу: «Еш, еш, мамачка...»

Колькі-б ні было дзяцей, маці ніколі не забудзе іх звычак, не збытае нораваў, заўсёды будзе памятаць, што любіў адзін, чым можна было абрадаваць другога...

Пройдуць гады, дзеці стануць дарослымі, а ў сэрцы маці ўсё яны застаюцца маленькімі...

Для самой Анастасіі Фамінічны сыны яе ўсяго толькі дзеці... І раслі і гадаваліся яны, як і ўсе суседскія дзеці. З ранняй вясны і ледзь не да першых замаразкаў бегалі босыя, пасвілі скаціну, купаліся ў рэчцы, вялікімі ахвотнікамі былі да грыбоў і ягад, дапамагалі бацькам у гаспадарцы, ніколі не лічачы працу за цяжкасць...

А калі прышла вайна, таксама без хістання і доўгіх размоў пайшлі на дапамогу Радзіме...

Звычайна Анастасія Фамінічна доўга ў гасцях не заседжваецца, хоць сустракаюць яе і клапацяцца аб ёй яе «сыны», як аб самай дарагой гасці. Афіцэры

Ул. ЛЯПЁШКІН

Вартавы

Дзесяты дзень на перавале
Не бачна ранішняй зары —
Плывуць снягі бялявай хваляй,
Гудуць хрыпатыя вятры.

Сержант-юнак з чацвёртай роты
Ператварыўся ў слых і зрок,
Сячэ мяцель у твар, як шротам,
Ды вартавога цвёрды крок.

Не лёгкі хлеб і шлях салдата
У любую, сябрукі, пару...
Ды рад сержант: ён на Карпатах
Вартуе край свой — Беларусь!

І сапраўды, глядзіш — тыя «надзелы», што заўсёды безадмоўна вылучаюцца ёй мясцовым калгасам і соўгасам, да вечара ўжо і змахнуты, быццам і не было іх!

А восенню, бывае, раптам спыніцца перад дваром Анастасіі Фамінічны грузавік, нагужаны колатымі дрывамі. Зноў «сынкі» паклапаціліся, не забылі старую маці...

запрашаюць да сябе, да сваіх жонак і матак. А ў дарогу, як збіраецца яна дадому, ніколі не выпускаць без падарункаў.

У шафе Анастасіі Фамінічны вісяць два новыя плаці: штапельнае і багатае цёмнасіняе шаўковае. Гэта таксама памяць ад «сыноў»-салдатаў.

А ў гарачую летнюю пару, калі трэба накасіць сена на ўсю зіму карове, — раптам, глядзіш, прыязджаюць да яе гасці.

— А ну, матуля, дзе твае сенажаці, паказвай. Змахнем у адзін момант! — бліскае белазабай усмешкай які-небудзь разанскі малады калгаснік. — Бачыш, колькі касцоў!

Жыве Анастасія Фамінічна з нявесткай, Валодзевай жонкай і ўнучкай Людачкай — непаседлівым, вельмі сімпатычным і пяшчотным дзяўчом, бабулінай пястухай.

Гады не маладыя і сіла ўжо не тая, але Анастасія Фамінічна ніколі не сядзіць без справы, без заняткаў. І па хаце трэба ўсё зрабіць, і нявестцы дапамагчы па гаспадарцы, і не спазніцца ўнучку ў школу адправіць...

Спраў многа, і яны лечаць сэрца маці.

Е. НАТАЛЬІНА.

У вайскавай часці свята захоўваецца імя Героя Савецкага Саюза Пятра Купрыянава. Маладыя воіны з натхненнем слухаюць расказ старшага сержанта Нікалая Матвейчыка аб подзвігу Пятра Купрыянава.

НА БАЯВЫМ ПАСТУ

Дзіна ЗАСІМАВА

Да мінулага года я працавала аграрыянкай у калгасе імя Молатава. У лютым на справядачна-выбарным сходзе калгаснікі выбралі мяне старшыняй.

Небагатая спадчына мне дасталася. Калгас збіраў самыя нізкія ў раёне ўраджай, па росту пагалоўя план не выконваўся. Усё гэта біла і па эканоміцы калгаса і па матэрыяльнаму добрабыту калгаснікаў. У 1954 годзе прыбытак ад усіх галін гаспадаркі склаў усяго 84 тысячы рублёў. Вось і разгарніся, жыві заможна!

З чаго-ж пачаць? Такая думка ні на хвіліну не пакідала мяне. А разам з ёю ў сэрца ўсялялася трывога: ці здолею апраўдаць давер'е калгаснікаў?.. Да мяне-ж гаспа-

даркай кіравалі людзі з вялікай жыццёвай практыкай. Узяць хоцьбы былога старшыню Варошку. Чалавек пажылы, сумленны працаўнік, а павесці справы не змог. І апусціў рукі. Хіба ведаў, умельства не хапіла?! «Не, за такім прыкладам не пайду, — вырашыла я. — Настойлівасці ў мяне хопіць. А практыка — справа нажыўная».

Раілася са старымі калгаснікамі, з членамі праўлення. Сышліся на думцы, што ўзнямаць гаспадарку трэба ў першую чаргу з павышэння ўраджайнасці. Глебы ў нас пясчаныя і супясчаныя, да таго-ж знясіленыя. Іх трэба добра ўгна-

ваць. А гною мала. Торфу летам не нарыхтавалі. Усё-ж пасяўныя плошчы павялічылі. Частку гною вырашылі ўзяць з двароў калгаснікаў і аплаціць працаднямі. За нарыхтоўку торфу, апрача працадзён, увялі дадатковую аплату.

Матэрыяльная зацікаўленасць адразу сказалася. Да вясны мы назапасілі сотні тон торфу і гною. Акрамя таго, сабралі шмат попелу, завезлі мінеральныя ўгнаенні. Гэта ўжо быў вялікі крок уперад. Калгас упершыню за ўвесь пасляваенны перыяд заправіў усе глебы пад яравыя культуры. Праўда, не поўнай, а палавіннай дозай ўгнаенняў.

Асаблівую ўвагу ўдзялілі іль-

вай галіне гаспадаркі. Каб не было абязлічкі, стварылі шэсць звенняў, замацавалі за імі пэўныя ўчасткі, арганізавалі для ільнаводаў агра-тэхнічную вучобу. На чале звенняў сталі самыя працавітыя і ініцыятыўныя калгасніцы, такія, як Валянціна Шыманская, Анастасія Міхайлоўская.

Старанна працавалі ўсе калгаснікі. Сяўбу ўсіх культур, догляд за пасевамі правялі ў лепшыя тэрміны. Да мінімуму скарацілі страты ўраджаю. Збожжавых і лёну, а таксама бульбы сабралі ўдвая больш, чым раней. Агульнакалгасны прыбытак за год узрос больш як у чатыры разы. Датэрмінова разлічыўшыся з пастаўкамі і запазычанасцю дзяржаве, выдалі на працадзень па 1,2 кг збожжа і па 2,5 рубля грашыма. На працадзень, выпрацаваны ў ільнаводстве, плацілі ад 5 да 12 рублёў, у залежнасці ад ураджаю.

Палепшылася і жывёлагадоўчая справа. План пагалоўя па асноўных відах выканалі. Зараз калгаснікі змагаюцца за прадукцыйнасць жывёлы. На зіму нарыхтавалі даволі грубых кармоў. Своечасова скасілі лугі (за касавіцу налічвалі пэўны працэнт сена), утрая больш заклалі сіласу.

У бліжэйшы час плануем падвоіць ураджай збожжавых, лёну і бульбы, а ўраджайнасць кукурузы, ад якой летась з-за дрэннага догляду не мелі карысці, давесці для першага разу да 250 ц зялёнай масы і 25 ц пачаткаў з гектара. Значна расшыраем пасяўныя плошчы пад усімі культурамі. Лёнам засею не менш 70, кукурузай — 50 гектараў.

Павышэнне ўраджайнасці палёў дазволіць нам паспяхова выконваць заданні партыі і дзяржавы па надоях малака, адкорму свіней, настрыву воўны. Нікому-ж не сакрэт: будзе дастаткова кармоў — будзе і высокая прадукцыйнасць жывёлы.

Як-жа мы дабіваемся выканання ўзятых абавязацельстваў? На каго апіраецца праўленне ў барацьбе за развіццё роднага калгаса? Партыйнай арганізацыі ў нас пакуль што няма. Проста скажу: галоўнай апорай праўлення і калгаснікаў з'яўляюцца комсамольцы. А выраслі яны ў вялікую сілу не адразу. Калі я прымала гаспадарку, у комсамольскай арганізацыі калгаса было ўсяго 5 чалавек, з якіх толькі адзін працаваў у калгасе, астатнія — служачыя. Сакратар, Дзмітрый Міхайлоўскі, загадваў хатай-чытальняй. Ясна, што прыкметнага ўплыву на арцельныя справы такая арганізацыя аказаць не магла. Але такой яна была да часу, пакуль важаком моладзі не выбралі чалавека, які прымаў непасрэдны ўдзел у

калгаснай вытворчасці, — агранома Васіля Радкевіча. Разам з ім давялося нямала папрацаваць, каб далучыць моладзь да грамадскіх спраў.

Калі перадавалі юнакі і дзяўчаты ўбачылі, што комсамольская арганізацыя можа стаць баявой, ударнай сілай у калгасе, многія з іх уступілі ў рады ВЛКСМ. Зараз наша комсамольская арганізацыя яшчэ малаватая для буйнага калгаса, але комсамольцы ўжо на кожным кроку даюць сябе адчуваць.

Возьмем, к прыкладу, падрых-

Д. ЗАСІМАВА

тоўку да вясны. Уключыўшыся ў перадз'ездаўскае сацыялістычнае спаборніцтва, комсамольцы першымі ў арцелі кінулі заклік:

— Зробім у 1956 годзе свой калгас мільнерам!

Трэба сказаць, што сваё слова яны трымаюць цвёрда. Галоўную ўвагу ўдзяляюць зараз вывазцы ўгнаенняў. У кожнай паляводчай брыгадзе стварылі маладзёжныя групы, якія кампастуюць торфагной з фасфарытнай мукой. К вясне пад збожжавыя культуры яны нарыхтуюць па 30 тон кампосту на гектар. Асабліва старанна працуюць на гэтым участку групы комсамольцаў Уладзіміра Бабаўкі і Пятра Варошкі.

Мы падлічылі, што для ўгнаення ўсяго яравога кліна нам не хопіць кампосту. Выхад знайшлі ў парадах акадэміка Лысенкі, які распрацаваў метады запраўкі глебы аргана-мінеральнымі сумесямі. Такія сумесі мы зараз і рыхтуем: дзве часткі сухога торфу змешваем з адной часткай гною. На тону сумесі дадаем два-тры цэнтнеры мінеральных угнаенняў. Гэтай сумессю ўгноім палі пад кукурузу, лён і бульбу, уносячы па 8 тон на

Артур ВОЛЬСКИ

КАХАННЕ

Ці не гэта,
скажы,
каханне!
Ты не можаш заснуць да рання.
Толькі вейкі заплюшч,—
і ўночы
Ты каханай убачыш вочы.
Тыя вочы —
нібыта зоры,
Што адбіты ў глыбінях мора.
Ты бліжэй іх пабачыць пражнеш,
А пацягнешся —
не дасягнеш...
Ці не гэта,
скажы,
каханне!
Час на працу табе...
Світанне...
Хоць далёка ісці,
няхай
І не кліча цябе трамвай:
Пеша пойдзеш ты ўсёадно,
Каб прайсці паўз яе акно.
А магчыма —
у гэты час
Выйдзе з дому яна якраз.
Кожны рух яе,
кожны крок
Ты пазнаеш яшчэ здалёк...
Ці не гэта,
скажы,
каханне!
Пражнеш ты барацьбы,
змагання.
Ці будзеш,
ці пішаш вершы —
Быць імкнешся
ўсюды першым.
Хочаш нешта зрабіць такое,
Каб назвалі цябе
героем.
А пры ёй! —
Дзе-ж твая адвага!
Толькі-б...
Толькі-б звярнула ўвагу.
Адкажы на маё пытанне:
Ці каханне
ўсё гэта!
Каханне!

гектар. Чакаем такога-ж, калі не лепшага эфекту, як і ад унясення 30—40 тон торфагно-ваго кампосту.

Зараз калгаснікі дзейна рыхтуюцца да веснавой сяўбы. Кіпіць работа і на фермах. І ўсюды, як правіла, у першых радах спаборніцтва ідуць комсамольцы. Яны вядуць за сабой усю моладзь і калгаснікаў.

Натхнёныя рашэннямі роднай партыі і ўрада аб далейшым уздыме сельскай гаспадаркі, мы імкнемся зрабіць свой калгас мільнерам. Парукай гэтаму — самаадданая праца нашых хлебарабаў і жывёлаводаў, няспынны рост актыўнасці калгасных мас.

Калгас імя Молатава,
Ульскі раён, Віцебская вобласць.

ДРУЖНАЯ СЯМ'Я

На Гродзеншчыне добра ведаюць сям'ю Гецальд, Ленгіна і Суварыны, з калгаса імя Дзержынскага. Славіцца яна сваёй працай, небывалымі тут ураджаямі тытуноў.

Суварына Аляксандраўна — маці дзевяці дзяцей. Прырода надзяліла многадзетную маці вялікай энергіяй, якая дапамагае ёй актыўна працаваць у калгасе і добра выхоўваць дзяцей.

Неяк праўленне калгаса замацавала за гэтай сям'ёй участак у паўтара гектара пад пасадку тытуноў. Так стварылася звязно Суварыны Гецальд. Яе муж, Ленгін Сцяпанавіч, узяўся вырошчваць расаду, для чаго сам збудаваў цяпліцу. Суварына Аляксандраўна са старэйшымі дзецьмі: Станіславам, Галінай, Яўгеніем — заняліся нарыхтоўкай і вывазкай на палігною і торфу.

Калі расада была гатова, сям'я дружна вышла ў поле. Суварына Аляксандраўна і Ленгін Сцяпанавіч высаджвалі тытунь, старэйшыя дзеці палівалі, а потым апрацоўвалі міжрадкоўі, вершкавалі.

Ужо тры гады працуе звязно Суварыны Аляксандраўны. Ураджайнасць за гэты час узнялася з 20 да 36 ц з гектара, выраслі прыбыткі калгаса і сям'і. Летась звязно знатных тытуняводаў з паўтара гектара атрымала 5,4 тоны першагатунковага тытуноў пры планавым заданні 750 кг. Калгас атрымаў за гэта вялікі прыбытак, а самі тытуняводы мелі адной толькі прэміі больш трыццаці тысяч рублёў. Акрамя таго, сям'я атрымала каля двухсот кілограмаў цукру.

Сям'я С. А. Гецальд.

Фото К. Якубовіча.

— Жывем добра, — гаворыць Суварына Аляксандраўна. — Мы ведаем, што калі працуеш у калгасе сумленна, то і жыццё будзеш заможна.

Працаваць у калгасе сумленна! Вось у чым сакрэт поспеху звязно Суварыны Гецальд! Усе члены яе сям'і працавітэ. Дзеці вучацца ў бацькі і ў маці свядомым адносінам да працы. Яны глядзяць на працу, як на подзвіг, як на аснову свайго добрабыту.

Свой участак сям'я апрацоўвае з вялікай любоўю да справы. Тытунь высаджваецца ў строга шахматным парадку. Такой выразнасці, прамалінейнасці радкоў звязно дабілася з дапамогай аўтаматычнай сажалкі, вынайджанай самім Ленгінам Гецальдам. Ленгін Сцяпанавіч з захапленнем выводзіць новыя гатункі фруктовых дрэў на аснове мічурынскай навукі. Двое старэйшых дзяцей вучацца ў восьмым класе. Ёсць у сям'і шасцікласнікі, чатырохкласнікі, другакласнікі. Усе дзеці добра вучацца і добра працуюць.

Многадзетная маці Суварына Аляксандраўна і Ленгін Сцяпанавіч Гецальды стварылі выдатную працоўную сям'ю.

А. АУЧЫННІКАЎ

Мастоўскі раён
Гродзенскай вобласці.

МІЖНАРОДНЫ ЖАНОЧЫ ДЗЕНЬ — 8 САКАВІКА

АДНОЙ з выдатных дат у жыцці народаў з'яўляецца дзень 8-га сакавіка. Вось ужо 45 год адзначаюць яго працоўныя жанчыны многіх краін свету, падводзячы вынікі сваёй барацьбы і перамог.

На працягу шматвяковай гісторыі чалавечтва жанчыны заўсёды былі найбольш прыгнечанымі. Іх палітычнае бяспраўе, дыскрымінацыя ў галіне эканамічнай, прыніжанае ў грамадскім жыцці і быту хвалявалі лепшыя розумы чалавечтва. На барацьбу за роўнапраўе жанчын уставалі многія прагрэсіўныя дзеячы, але правільнае вырашэнне гэтага пытання ўказала толькі Комуністычная партыя.

У 1910 годзе ў Капенгагене (Данія) на Міжнароднай канферэнцыі жанчын-соцыялістак было прынята рашэнне аб штогоднім святкаванні дня работніцы — 8-га сакавіка. У Расіі гэтая дата ўпершыню адзначалася ў 1913 годзе.

Вялікая Кастрычніцкая соцыялістычная рэвалюцыя, разбіўшы ланцугі капіталізма, карэнным чынам змяніла становішча жанчын.

Комуністычная партыя і Савецкі ўрад дапамаглі мільёнам раней забітых і прыгнечаных жанчын далучыцца да палітычнай і грамадскай дзейнасці, набыць веды, самыя рознастайныя прафесіі. Мы цяпер з гонарам можам заявіць, што няма такой спецыяльнасці, якой-бы не авалодалі савецкія жанчыны. Жанчына — інжынер, урач, архітэктар, вучоная — звычайная з'ява ў нашай краіне. Аднак мы не можам не ўспомніць, што ўсяго поўсотні год назад у трох буйнейшых губернях Беларусі — Мінскай, Віцебскай і Магілёўскай — налічвалася ўсяго толькі тры працэнты пісьменных жанчын.

Цяпер нашы поспехі ў галіне асветы настолькі велізарныя, што ім можа пазайздросціць любая краіна свету.

Амерыканскі ўрач Шэйфер, які летась пабываў у СССР, не мог скрыць свайго здзіўлення, калі пераканаўся ў тым, што ў нашай краіне значна больш урачоў, чым у ЗША. Асабліва ўразіла яго тая акалічнасць, што 60 працэнтаў нашых урачоў складаюць жанчыны, тады як у ЗША іх толькі каля 6 працэнтаў.

У нашай рэспубліцы 70 працэнтаў урачоў — жанчыны.

Яшчэ больш жанчын працуе ў органах асветы. Звыш 2,5 мільёна жанчын занята ў навуковых, навучальных і культурна-асветных установах, з іх больш мільёна аддаюць свае сілы і веды справе навучання падрастаючага пакалення. Мы глыбока цнім і паважаем нялёгкую працу настаўніка, які выходзіць савецкіх дзяцей у духу комуністычных адносін да працы, беззаветнай адданасці савецкай айчыне, вернасці вялікім ідэалам комуністычнага будаўніцтва. Лепшым з настаўнікаў прысвойваецца пачэснае званне Заслужанага Настаўніка. Яго носяць 129 настаўніц Беларусі.

Жанчыны — вялікая сіла ва ўсіх галінах нашага шматграннага жыцця. Яны складаюць каля паловы ўсіх працуючых у прамысловасці. Высокая механізацыя працы, аўтаматызацыя вытворчасці, правядзенне шырокіх мерапрыемстваў па ахове працы і здароўя адкрылі жанчынам доступ да новых прафесій. У дарэвалюцыйнай Расіі інжынерамі і тэхнікамі працавала ўсяго каля 600 жанчын. Цяпер іх сотні тысяч! У нас больш мільёна жанчын — спецыялістаў з закончанай вышэйшай адукацыяй.

Савецкія жанчыны ўпісалі нямала слаўных старонак у гісторыю барацьбы за пабудову сацыялізма ў нашай краіне. Шмат слаўных работніц і ў нашай рэспубліцы. Стаўшы на працоўную вахту ў гонар XX з'езда Комуністычнай партыі, многія работніцы дабіліся вялікіх поспехаў. Брыгада штампавальшчыц Тацяны Ваявода з Мінскага трактарнага завода штодзённа выконвае норму выпрацоўкі на 150—200 працэнтаў. Шліфавальшчыца Майя Казлова з Мінскага аўтазаво-

да перавыконвае норму ў два разы. Ганна Лузгіна — ткачыха Аршанскага ільнокамбіната — абслугоўвае шэсць станкоў.

Пачэснае месца займае жанчына ў сельскай гаспадарцы. Ёй належыць шмат сусветных рэкордаў па ўраджайнасці.

Немалых поспехаў дабіваюцца калгасніцы Беларусі. Мы можам назваць вялікую колькасць жанчын — майстроў высокіх ураджаяў лёну, бульбы, высокіх надояў малака.

Выдатны ўраджай лёну вырасіла звяно дэпутата Вярхоўнага Савета СССР Вольгі Клім з калгаса імя Калініна Нясвіжскага раёна: з кожнага гектара сабрала па 9 цэнтнераў валакна. Аляксандра Папова — ільнаводка калгаса імя Кірава Грэскага раёна — сабрала па 12,5 цэнтнера насення і па 8 цэнтнераў валакна з гектара.

У нашай рэспубліцы выраслі выдатныя даяркі, якія дабіваюцца з года ў год усё больш высокіх удояў. Ганна Паўловіч — даярка саўгаса «Рось» — у 1955 годзе надала па 6 363 кілаграмы малака ад кожнай замацаванай за ёю каровы.

Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Лідзія Асіюк — даярка калгаса імя Жданава Дамачоўскага раёна Брэсцкай вобласці — надала па 4 619 кілаграмаў малака ад кожнай каровы.

Луіза Уцеўская — старшыня калгаса імя Варашылава Акцябрскага раёна, Вольга Машканавы — старшыня калгаса імя Жданава Рагачоўскага раёна — адны з многіх жанчын, якія ў ліку трыццацітысячнікаў паехалі на заклік партыі на работу ў калгасы. Абедзве маюць вышэйшую адукацыю і аказаліся добрымі арганізатарамі. Не бяда, што раней не ведалі вёскі. Галоўнае ў іх ёсць — веды і гарачае жаданне дапамагчы нашай партыі ў вырашэнні грандыёзных задач па ўздыму сельскай гаспадаркі.

Калгаснікі даверылі ім кіраваць гаспадаркай, і маладыя старшыні гэтае давер'е апраўдваюць. І Луіза Уцеўская і Вольга Машканавы разгарнулі будаўніцтва, праводзяць работу па асушэнню балот, па ўздыму жыллагадоўлі.

У нашай рэспубліцы вялікай папулярнасцю карыстаюцца такія старшыні калгасаў, як Соф'я Шыманская, Ганна Кумец. Шмат год працуе старшыняй калгаса імя Варашылава Любчанскага раёна Ганна Кумец. Энергічная, дзелавая, яна так арганізавала работу, што калгас пачаў атрымліваць мільённыя прыбыткі, пабудаваў сваю электрастанцыю.

За высокія паказчыкі па павышэнню ўраджайнасці палёў і прадукцыйнасці жыллагадоўлі 26 жанчынам прысвоена высокае званне Героя Соцыялістычнай Працы. Звыш двух тысяч жанчын узнагароджана ордэнамі і медалямі Савецкага Саюза.

Адной з найвялікшых заваёў савецкай улады з'яўляецца рост культурнага ўзроўню народа. Мільёны савецкіх жанчын, якія раней не маглі распісацца, за гады савецкай улады набылі адукацыю. У вышэйшых і спецыяльных сярэдніх навучальных установах нароўні з мужчынамі навучаецца звыш аднаго мільёна двухсот тысяч жанчын. У Акадэміі навук СССР жанчыны складаюць да 40 працэнтаў навуковых работнікаў, прычым палова мае вучоныя ступені кандыдатаў навук, дактароў.

Вялікіх дасягненняў дабіліся жанчыны ў галіне фізічнай культуры і спорту. Савецкія спартсменкі ўстанавілі нямала сусветных рэкордаў. Сярод іх і спартсменкі Беларусі. У 1955 г. выдатных поспехаў па бегу дабілася студэнтка Беларускага фізкультурнага інстытута Мар'я Іткіна — чэмпіёнка Еўропы і рэкардсменка свету. Адной з мацнейшых лёгкаатлетак свету з'яўляецца Ліўгенія Гурвіч. Усё больш і больш удасканальваецца па стралковай справе майстар спорту настаўніца Елізавета Белая. Чацвёртае месца на міжнародным жаночым шахматным турніры заняла міжнародны майстар па шахматах Кіра Зварыкіна.

Працоўныя подзвігі нашых жанчын на фабрыках і заводах, у інстытутах і лабараторыях, на палях і жывёлагадоўчых фермах, у галіне культуры і літаратуры высока ацэнены Совецкім урадам. За заслугі перад Радзімай 2 373 жанчынам прысвоена званне Героя Савецкага Саюза і Героя Соцыялістычнай Працы. Больш мільёна жанчын узнагароджана ордэнамі і медалямі СССР, 746 — Сталінскай прэміяй за выдатныя работы ў галіне навукі і тэхнікі, літаратуры і мастацтва, вынаходствы і карэнныя ўдасканаленні метадаў вытворчай работы.

Масавое ўцягненне жанчын у вытворчае і культурнае жыццё краіны садзейнічала велізарнаму росту іх палітычнай актыўнасці. З кожным выбарам расце колькасць жанчын ва ўсіх органах савецкай улады.

У 1924 годзе ў справаздачным дакладзе XIII з'езду партыі таварыш Сталін указваў, што ў складзе валасных выканкомаў жанчын было ўсяго толькі 0,5 працэнта. Цяпер у сельскіх, пасялковых, раённых і гарадскіх Совецкіх жанчыны складаюць да 40 і больш працэнтаў. У 1922 годзе сярод членаў Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта было ўсяго толькі 5 жанчын, цяпер сярод дэпутатаў Вярхоўнага Савета СССР — 348 жанчын. У Вярхоўны Совет БССР выбрана 129 жанчын.

Савецкая дзяржава і Комуністычная партыя рабілі і робяць усё неабходнае для таго, каб даць мільёнам жанчын магчымасць спалучаць працу і вучобу з выкананнем мацярынскіх абавязкаў.

Высокая ацэнка працы маці на выхаванню маладога пакалення знайшла сваё яркае выражэнне ў законе, якім урад устанавіў адначасовую і штомесячную дапамогу многадзетным і адзінокім маці, пачэснае званне «Маці-гераня», узнагароду ордэнам «Мацярынская слава» і «Медалем мацярынства».

На Беларускай ССР званне «Маці-гераня» атрымалі звыш 1 300 жанчын; 36 120 жанчын узнагароджана ордэнам «Мацярынская слава» і 110 695 жанчын — «Медалем мацярынства».

3 дня Указа (8 ліпеня 1944 года) па 1 студзеня 1956 года ў Беларускай ССР выплачана многадзетным і адзінокім маці 1 мільярд 731 мільён 450 тысяч рублёў.

Савецкія жанчыны з найвялікшай радасцю і падзякай успрынялі Дырэктывы XX з'езда партыі. Намечанае шостым пяцігадовым планам павелічэнне будаўніцтва дзіцячых устаноў, павышэнне дапамогі многадзетным і адзінокім маці, падоўжанне водпуску па цяжарнасці і родах — вынік новых клопатаў партыі і Савецкай дзяржавы аб лёсе маці і дзіцяці.

Велізарныя поспехі нашай краіны ўсяму свету паказваюць, што толькі народная ўлада можа знішчыць спрадвечную няроўнасць жанчын. Гэта ярка пацвярджаецца становішчам жанчын Кітайскай Народнай Рэспублікі і краін народнай дэмакратыі.

У капіталістычных краінах жанчыны па-ранейшаму складаюць няроўнапраўную, прыгнечаную частку грамадства. Там робіцца ўсё магчымае, каб скаваць, абмежаваць іх правы і свабоду.

Ва ўсіх капіталістычных краінах жаночая праца аплачваецца намнога ніжэй мужчынскай. З ростам ваеннай і згортваннем грамадзянскай прамысловасці беспрацоўе сярод жанчын пашыраецца.

Ва многіх капіталістычных краінах, як і сотні год назад, жанчыны пазбаўлены выбарчых правоў. Іх палітычная і эканамічная няроўнасць узмацняецца няроўнасцю грамадзянскай.

Аднак жанчыны капіталістычных краін усё больш і больш усведамляюць, што барацьба за роўнапраўе звязана з барацьбой за мір і дэмакратыю. Велізарную арганізуючую ролю ў гэтай барацьбе адыгрывае Міжнародная дэмакратычная федэрацыя жанчын, створаная ў снежні 1945 года. З першых дзён свайго існавання яна змагаецца за заваёву і абарону правоў жанчыны, як работніцы, грамадзянкі і маці.

Працоўныя жанчыны добра разумеюць, што яны не могуць стаяць у баку ад вырашэння міжнародных праблем, якія хваляюць усё чалавецтва, што яны таксама нясуць адказнасць за лёс сваіх краін, за будучыню чалавецтва. Вось чаму шыраца рады жанчын — барацьбітоў за мір.

Міжнародная дэмакратычная федэрацыя жанчын вырасла ў найвялікшую сілу. Дзесяць год таму назад яна еднала ў сваіх радах 80 мільёнаў жанчын з 40 краін. Зараз у ёй больш 200 мільёнаў жанчын з 80 краін.

З велізарнай любоўю называем мы імёны жанчын-гераняў — актыўных барацьбітоў за мір, чые подзвігі ўвайшлі ў гісторыю.

Хто не памятае маладой французжанкі Раймонды Дз'ен? Гэта яна кінулася на рэйкі, каб спыніць цягнік з узбраеннем для французскай акупацыйнай арміі ў В'етнаме!

Хто не ведае бразільскай герані Элізы Бранко? Маці двух дзяцей, яна ў час ваеннага парадку ў Сан-Паўлу заклікала салдат, каб не ехалі ваяваць у Карэю, хоць ведала, што за такое выступленне чакае турма.

Не аб подзвігу думала і скромная італьянка Ферміна Марці, калі збірала подпісы пад Стаггольмскай адозвай. Але мы добра ведаем, што ва ўмовах буржуазнай Італіі хадзіць ад дзвярэй да дзвярэй, каб сабраць 16 тысяч подпісаў, — гэта подзвіг.

У авангардзе барацьбітоў за мір стаяць савецкія жанчыны разам з усім сваім народам. Яны нястомна расшыраюць і ўмацоўваюць інтэрнацыянальныя сувязі з жанчынамі ўсіх краін, згуртоўваюць дэмакратычныя сілы свету, актыўна змагаюцца за мір ва ўсім свеце, за дружбу паміж народамі.

Чвэрць стагоддзя назад была створана Віцебская фабрыка «Сцяг індустрыялізацыі». Паліто і касцюмы з яе маркай знаходзяць шырокі попыт далёка за межамі Беларусі. Нямала работніц прыйшло сюды ў гады першай пяцігодкі. Сярод вэтэранаў фабрыкі — Мар'я Маценка, якая спачатку была швей, а зараз начальнік цэха. На здымку: Мар'я Ільінічна гутарыць з маладой швей Еўдакіяй Ульянавай.

Фото С. Капелькі

ПА ЮГАСЛАВІІ

У ЛІСТАПАДЗЕ мінула года першая вялікая група савецкіх турыстаў Масквы, Ленінграда, Кіева, Мінска наведала Югаславію.

Гэтая паездка пакінула ў нас, савецкіх людзей, шмат уражанняў.

Мы здружыліся з людзьмі ў камбінезонах і ў сініх берэтах, заломленых на адзін бок; вялі таварыскія гутаркі з сялянамі і сялянкамі ў белых каўпаках і чырвоных круглых шапках з расшытым золатам верхам і чорнай ніцяной грывай на спіне. Мы гутарылі з людзьмі ў фесках, з жанчынамі ў пышным рознакаляровым адзенні, у мастацкіх саматканых дывановых фартуках, у квяцістых каптурыках і доўгіх, да пят, шырачэзных сукенках. Задушэўныя размовы вялі з моладдзю, студэнтамі. Нас заўсёды акружалі югаслаўскія дзеці.

Амаль за месяц падарожжа мы навучыліся размаўляць з кожным сустрэчным, калі так можна сказаць — на «славянскім эсперанто», гэта значыць гаварыць камбінаванай мовай: сумессю рускіх, украінскіх, беларускіх, сербскіх, македонскіх, харвацкіх, польскіх, чэшскіх і іншых слоў. Пачуўшы нашу мову, абурэўся-б любы лінгвіст. Затое яна была даходлівай і зразумелай як нам, так і нашым субяседнікам ва ўсіх кутках Югаславіі. Пакрыху наш лексікон пачаў узбагачацца такімі словамі і выразамі, як «Здраво, другові!» «Дабрадані!» і інш. Украінцам і беларусам здавалася, што

Б. ЗЕЛЬЦЭР

іх мова найбольш падобна да сербскай: яны лягчэй разумелі мясцовую мову.

Ленінградскі паэт Барыс Цімафееў пры нашым уездзе ў сталіцу напісаў экспромт:

«Белград! Над Савой і Дунаем
Несутся стаей облака.
Пусть мы страну еще не знаем, —
Нам речь славянская близка.

И слыша звуки этой речи,
Уже вполне уверен я:
Здесь будут радостные встречи —
К друзьям приехали друзья!»

* * *

Яшчэ ў вагоне мы прачыталі «Борбу». У газеце паведамлялася аб прыбыцці савецкіх турыстаў. Нас чакалі, як жадааных гасцей. На мільгаючых станцыях нас па-сяброўску віталі людзі. І ў адказ югаслаўскім сябрам, у такт стуку вагонных колаў, мы паўтаралі:

— Здраво, другові!

— Здраво, другові!

Вось і Белград.

...Першая раніца ў сталіцы Югаславіі. Хоць сыпаў асенні дождж, настрой быў прыўзняты, проста вясенні. Нам прадставілі камфартабельныя аўтобусы з надпісам: «Падарожнічаюць савецкія турысты». Мілыя дзяўчаты, прадстаўнікі турысцкага таварыства «Путнік», павіншавалі нас з шчаслівым прыездом і пажадалі шчаслівага падарожжа па краіне.

Пасля поўдня і цэлы вечар мы гулялі па горадзе. Белград здзівіў нас сваёй сабранасцю, ідэальнай чыстатой. Не відаць назойлівай і крыклівай рэкламы. Прыгожыя, умела аформленыя вітрыны

магазінаў. У гэтыя вячэрнія гадзіны на вуліцах шмат народу. Даволі людна ля тэатраў і кіно. Адзенне гаражан простае, акуратнае і скромнае. Людзі ветлівыя, карэктныя ў абыходжанні адзін з другім. Ходзяць закаханыя пары, прагульваюцца пажылыя муж з жонкай, многія гуляюць цэлымі сем'ямі з дзецьмі, расхаджваюць стайкамі, у абдымку, студэнты і студэнткі. Са шматлікіх паркаў і сквераў, якімі так багаты Белград, цёплы вечер прыносіць прыемны пах вянурых лісцяў.

Спаць тут кладуцца рана. Ужо к дзесятай гадзіне вечара вуліцы пусцеюць. Нас ахвотна ўзяліся праводзіць чацвёрта маладых людзей: Душанка і Мірко, Рада і Слаўка, — у якіх мы спыталі, як прайсці да гасцініцы «Прага». Каля двух гадзін мы прагульваліся з гэтымі паюнацку закаханымі ў свой горад студэнтамі. На развітанне яны нам сказалі:

— Дарэмна непакоіліся, што заблудзіце. Заўсёды знойдзеш дарогу, калі навокал сябры!

Назаўтра мы ўсталі а шостае гадзіне. Раніца выдалася ясная, сонечная, цёплая. Горад жыў напружаным працоўным жыццём. Здавалася, што нават неўгамаваныя чайкі, якія слізгалі над жоўтачырванаватымі водамі Савы, заняты нейкімі сваімі вельмі неадкладнымі справамі.

...Мы з цікавасцю назіралі, як масіўны сталёвы мост пераступіў цераз раку (усталявалася апошняя ферма). Новы Белград, перакачаваўшы цераз Саву, ахапіў яе левы бераг, далучыў да сябе мястэчка Земун, якое аж да 1918 года ўваходзіла ў склад Габсбургскай манархіі. Тут праходзіла граніца. Адсюль, з левага берага Савы, аўстрыйская артылерыя

У Федэратыўнай Народнай Рэспубліцы Югаславіі. На здымку: вуліца Маршала Ціто ў Белградзе.

Фотахроніка ТАСС.

ў 1914 годзе абстрэльвала сталіцу Сербіі.

Зараз у зеляніне дрэў бялеюць будынкі універсітэцкага гарадка. Земун — важны прамысловы раён Белграда. У другім прадмесці — Жалезніку — знаходзіцца буйнейшы ў Югаславіі станкабудаўнічы і машынабудаўнічы завод імя Іва-Лола Рыбара, у Ракавіцы будуюцца трактарны завод, працуе завод сінтэтычнага каучуку. У Белградзе звыш поўмільёна насельніцтва.

Ёсць у югаслаўскай сталіцы адно месца, аднолькава свяшчэннае для югаслаўскага і савецкага народаў. Гэта помнік-могілкі. На другі дзень усе дзвесце савецкіх турыстаў з вянкамі жывых кветак накіраваліся пакланіцца героям.

... Ціхая, зялёная вуліца імя Рузвельта. Масіўныя пліты-сцены з высечанымі словамі: «За вызваленне Белграда ад фашысцкіх акупантаў аддалі сваё жыццё 2944 байцы Народна-вызваленчай арміі і 961 баяц Чырвонай Арміі. На гэтых могілках пахавана 1388 байцоў Народна-вызваленчай арміі і 711 байцоў Чырвонай Арміі».

Бела-мармуровы савецкі воін з суровым смуткам глядзіць на доўгія рады надмагільных надпісаў. Югаслаўская зямля беражліва захоўвае прах герояў.

У дваццаці кілометрах ад Белграда высіцца заросшая лесам Авала. На вяршыні яе збудаваны скульптарам Іванам Мештровічам помнік Невядомаму герою — нацыянальная святыня югаслаўскага народа. Помнік здзіўляе строгай прастатой і веліччу.

Мы любаваліся цудоўным пейзажам, які адкрываўся з гары. Пачуўшы рускую размову, да нас падышлі дзве жанчыны. Малодшая назвала сябе Еленай Шаўліч і ветліва запрасіла турыстаў наведаць белградскі музей Вука Караджыча, дзе яна вядзе навуковую работу.

Многія нашы турысты выкарысталі запрашэнне. І трэба было бачыць, з якім энтузіязмам расказвала гэтая сербская дзяўчына аб сваёй рабоце, аб заснавальніку сербскай літаратурнай мовы Вуку Караджычу, аб яго сувязі з рускімі вучонымі — славяназнаўцамі і рэвалюцыйнымі дэмакратамі, аб тым, што ён быў членам Пецербургскай Акадэміі навук. Жывы і маляўнічы расказ дапамог нам па-сапраўднаму ацаніць гістарычныя карэнні традыцыйнай дружбы, якая звязвае югаслаўскі і савецкі народы.

У Дуброўніку нашу групу суправоджала мясцовая настаўніца Соф'я Сямёнаўна. Па нацыянальнасці сербіянка, яна ніколі не была ў Расіі і, тым не менш, гаварыла на чыстай рускай мове. Калі мы спыталі, дзе яна так добра вывучыла рускую мову, Соф'я Сямёнаўна расказала невялікую, але цікавую гісторыю:

— У 1941 годзе, калі Югаславія была акупавана, мяне выгналі з работы. Я аказалася без сродкаў для існавання, але затое мела шмат вольнага часу. Пачалася вайна гітлераўцаў супроць Савецкага Саюза. Фашысты вывешвалі на вуліцах карты з чорнымі стрэлкамі, накіраванымі на Маскву, Ленінград, Кіеў, Мінск, Баку, Урал, Сібір. Іх газеты пісалі, што большэвікам прыходзіць канец, што за тры дні Расія будзе сцёрта з твару зямлі. Але югаславы любілі і любяць СССР. У іх душы кіпеў пратэст: «Брэшаце, нягоднікі!», «Гэтага не будзе!», «Расія пераможа вас». Адчуваючы, што і мне трэба рыхтавацца да гэтай падзеі, я рассталася падручнік рускай мовы, цішжом у

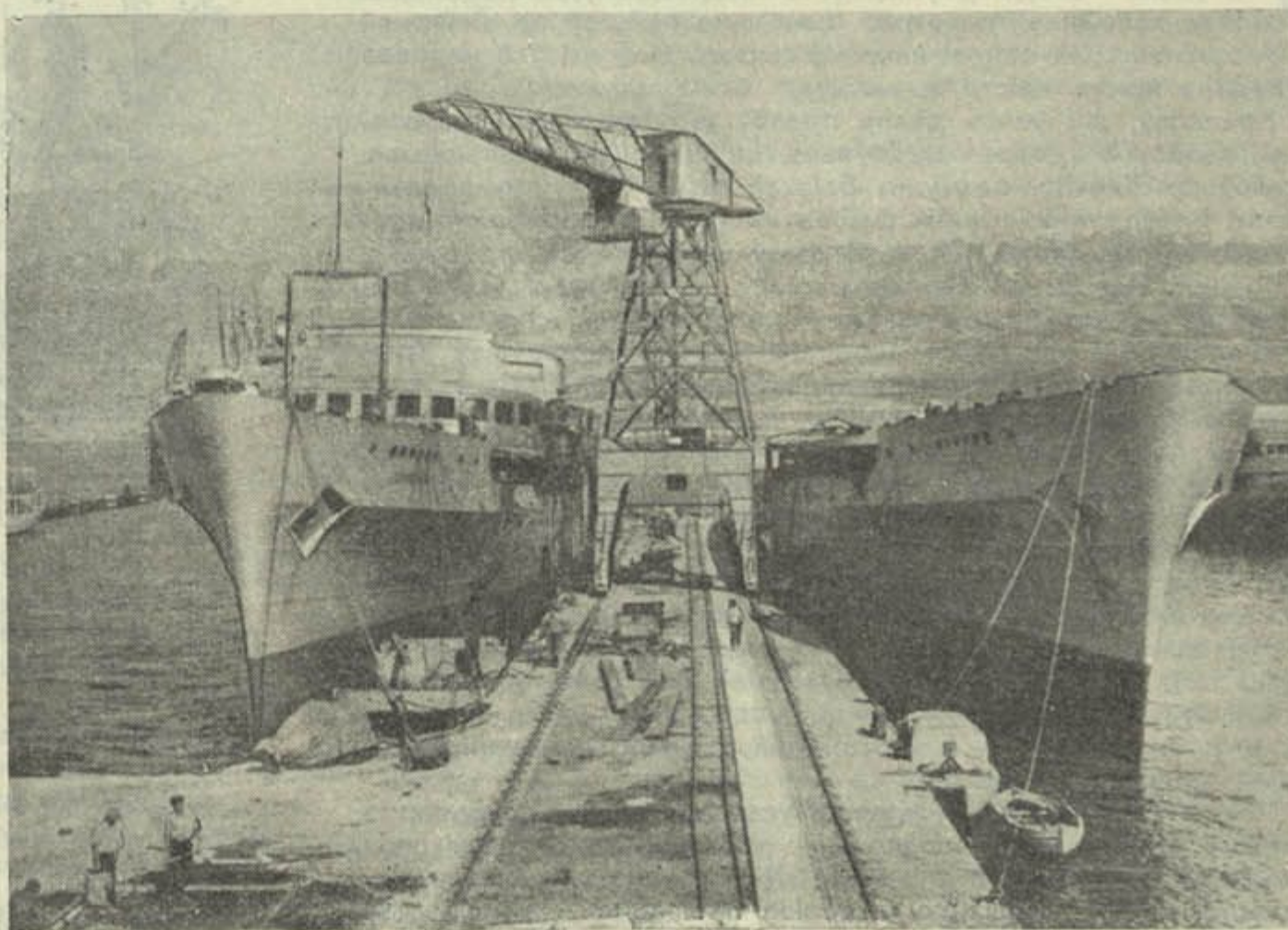
знаёмых даставала кнігі Пушкіна, Талстога, Тургенева, Шолахава. Я лічыла рускую мову блізкай мне і роднай. Верыла, што вялікая Расія пераможа фашызм. Як бачыце, я дачакалася вялікага шчасця размаўляць па-руску з рускімі людзьмі.

Для працоўнага люду цяперашняй Югаславіі характэрна вострае пачуццё радзімы.

Югаслаўскія сябры часта пыталі нас:

— Як вы знаходзіце нашу краіну? Што вам найбольш спадабалася?

І трэба было бачыць, як святлелі іх твары пры нашым адказе:

Югаславія. Суднабудаўнічы завод «Спліт» — адно з буйнейшых прадпрыемстваў краіны. На яго верфях будуюцца гандлёвыя і пасажырскія судны. Зараз тут абсталёўваюцца па апошняму слову тэхнікі тры пасажырскія судны водазмяшчэннем у 2700 тон кожнае, якія будуць курсіраваць па Адрыятычным і Сярэдземным морах. На здымку: будаўніцтва пасажырскіх суднаў.

Фото Юга-фото.

— Больш за ўсё — людзі. Мужны і працавіты, праўдзівы і шчыры народ. Вы — нашы таварышы, сябры, браты!

У Скоплі — галоўным горадзе Македоніі — наша група адразу-ж пасябрала з Радай Угрынавай — асістэнтам кафедры македонскай мовы тутэйшага універсітэта. З захапленнем расказвала Рада пра Македонію, пра яе адважны і горды народ, пра сваю любімую прафесію. Хутка яна стане доктарам філалагічных навук — першай жанчынай-доктарам у Македоніі.

* * *

Чатыры гады змагаўся югаслаўскі народ за сваё жыццё і свабоду. У гэтай барацьбе загінула больш аднаго мільёна сямісот тысяч чалавек.

У гарадах і сёлах перад намі паўсталі шматлікія помнікі.

На адной з плошчаў горада Любляны ёсць помнік загінуўшым героям. Першымі ў спісе значацца імёны сакратара ЦК Комуністычнай партыі Славеніі Тоне Томчыча і члена ЦК Слаўко Шландэра. Адзін з лепшых заводаў краіны носіць цяпер імя Родэ Кончара — палітычнага сакратара ЦК Компартыі Харватыі, расстралянага італьянскімі акупантамі. Па ўсёй Югаславіі спяваюць песню аб легендар-

най адвазе народнага героя Савы Кавачэвіча.

Пра мужную дзяўчыну-партызанку Ёрку Балеціч з Нікшыча, пакараную фашысцкімі захопнікамі, нам казалі:

— Чарнагорская сястра вашай Зоі.

У Цэціні, у музеі народна-вызваленчай барацьбы Чорнагорыі, былы партызан Янка Лопчыч, які нас спадарожваў, расказаў кранаючую гісторыю. Маці-партызанка, ратуючы ад фашысцкай кулі дачку, прыкрыла яе сваім целам, але сама была забіта. Бацька дзяўчынкі загінуў смерцю адважных у баі з фашыстамі. Партызаны ўзялі дзяўчынку да сябе. Ніхто не ведаў яе імя. Сама яна

яшчэ не ўмела гаварыць. У той-жа дзень радыё паведаміла аб вызваленні савецкімі войскамі горада Вязьмы.

— Няхай будзе Вязьмай! У гонар перамогі рускіх братоў! — рашылі партызаны.

«Мала партызанка Вязьма», як яе называюць, выходзіла зараз у дзіцячым доме.

* * *

Народы Югаславіі не хочуць вайны. Яны прагнуць жыць у вечнай дружбе з народамі Савецкага Саюза, бо ведаюць, што гэта — дружба сумленных, бескарыслівых баявых таварышаў, што ўмацаванне савецка-югаслаўскай дружбы адпавядае інтарэсам уздыму прамысловасці і развіцця сельскай гаспадаркі краіны, павышэння жыццёвага ўзроўню працоўных, інтарэсам міру і соцыялізма.

У дзень нашага ад'езду на пероне Белградскага вакзала сабралася шмат нашых знаёмых. Сярод іх і Райна Дзмітрыевіч, і Нікола Паповіч, і Бранко Галовіч, і Бранко Кожыч. Былі і зусім незнаёмыя. Яны нам гаварылі: «Мы прышлі праводзіць дарагіх савецкіх сяброў».

Было крыху сумна, як заўсёды пры расставанні з сябрамі, але і радасна таму, што нас чакала наша любімая Радзіма.

Вустрэча НА БУЛЬВАРЫ

Н. НАВАСЁЛАВА

Малюнкі А. Паслядовіч

Апавяданне

БЫЛО ўжо цёмна, калі дырэктар завода Крыжоў спусціўся з ганка заводакіраўніцтва. З асалодай удыхаючы свежае халоднае паветра, павольна пайшоў па вячэрняй вуліцы. Ціха падалі камячкі сырога снегу, і ўсё навокал выглядала яркім, чыста вымытым.

Крыжову, які ўвесь дзень правёў у пракурэным памяшканні, надвор'е здалося цудоўным. Ён ішоў, не спяшаючыся, стараючыся ўлазіць пах ужо блізкай зімы. Пачуццё задаволенасці праведзеным днём рабіла для яго вячэрнюю прагулку асабліва прыемнай. Ён адпачываў ад клопатаў, ад думак, ад людзей. Павольнае падзенне снегу супакойвала, дапамагала забыць пра дзённыя справы.

«Галоўнае — з домам пакончана!» — лянёва падумаў Крыжоў і зразумеў, што асабліва задаволены імёна гэтым: канчатковым размеркаваннем кватэр у новым заводскім доме. Некалькі дзён запар ён разам з заўкомам разглядаў заявы. Прасьбітаў было шмат, і многім давалася адмовіць. Каб не вядомы ўсім прынцып Крыжова — не мяняць сваіх рашэнняў, то, напэўна, яшчэ і сёння гэтая сталая і вельмі складаная справа не скончылася-б. Нездаволеная, вядома, засталася. Але Крыжоў быў перакананы, што кватэры размеркаваны правільна. Зараз ён яшчэ раз, неяк здалёк, перабраў у памяці тых, каму на гэты раз адмовілі. Усё было ў парадку.

«Нічога, абыйдуцца, — лёгка супакойў ён сябе. — Галоўнае, што скончана...» — і з асалодай удыхнуў насычанае халоднай вільгаццю паветра.

Перад ім аказаўся бульвар. Пустынны асенні бульвар з мокрымі дарожкамі, з аголенымі дрэвамі, на галінах якіх цяжка віселі камячкі сырога снегу. Цёмная цішыня бязлюднага месца здалася Крыжову асабліва прывабнай. «Вось дзе спакой!» — падумаў ён і, не вагаючыся, павярнуў на някрануты сног сквера.

Тут нікога не было. Прахожыя лічылі зручнейшым асфальт, чым занесеныя сцежкі бульвара; гудкі машын, грукат і званкі трамваяў даляталі сюды здалёк і скрозь падаючы снег гучэлі прыглушана. Крыжоў павольна рушыў па галоўнай алеі... «Восень...» — думаў ён. — «Вось яна, восень... Усё замерла». І сапраўды: няспыннае падзенне снегу толькі падкрэслівала нерухомаць навакольных прадметаў; дрэвы, лаўкі, статуі — усё было ахінута пушыстым белым покрывам і стварала ўражанне нейкага цяжару. Усё маўчала...

Раптам Крыжоў уздрыгануўся. Што гэта — чалавек? На самай справе: на краі адной з лавак нерухома, як і ўсё навокал, сядзеў чалавек-дзіця, дзяўчынка год васьмі; на ёй таксама ляжаў тоўсты слой снегу. «Дзіця тут, зараз?» Крыжоў імкліва падышоў да лаўкі.

— Што ты робіш? — ён нахіліўся і разгледзеў у цемры вялікія бліскучыя вочы.

Дзяўчынка павярнула галаву — з яе капара звалілася груда снегу.

— Чакаю маму, — спакойна адказала яна. Крыжоў заўважыў у руках яе нейкі скрутак і падумаў, што гэта лялька.

— Маму? Ды ты-ж уся ў снезе, замерзла!

— Не, — махнула яна галавой, — цёпла...

Крыжоў уважліва агледзеў яе адзенне, але пад снегам нічога не змог разабраць.

— Ты-б хоць бегала ці што?... — збянтэжана прамовіў ён. — Так сядзець у гэтую сырасць...

— Суха! — пераканана адказала дзяўчынка. — Я таму і не ўстаю, каб суха...

Усё гэта было так дзіўна, што Крыжоў зацікавіўся.

— Вось надумаліся! — прабурчэў ён. — Выпусцілі гуляць у такое надвор'е!

— Я хіба гуляю? — здзіўлена пакасілася дзяўчынка ў бок Крыжова, не мяняючы паставы галавы і тулава, стараючыся, як відаць, каб снег не трапіў за каўнер.

— А што-ж ты робіш тут?

— Маму чакаю, — зноў сказала яна такім тонам, якім гавораць аб выкананні важнага абавязку.

— Вось дзівачка... Дамоў ідзі і чакай. Дзверы замкнуты ці што?

— Дзверы не замкнуты, — сур'ёзна адказала дзяўчынка. — Ды тата зноў п'яны. Таму маму трэба чакаць.

«Вось яно што!» — здагадаўся Крыжоў, спачувальна аглядаючы маленькую фігурку.

— Ну дык слухай, — рашуча сказаў ён: — вядзі мяне да твайго таты, я з ім пагавару. І не бойся!

— Я не баюся! — упэўнена адказала дзяўчынка. — Вы думаеце хіба, што я баюся?

— Мяркую, што так.

— Не-е, — з ахвотай пачала тлумачыць яна. — Я-то яго ніколі не баюся і спаць паклала ўжо. А вось мама баіцца. Калі п'яны... Ён і сёння разбіў яе машынку.

— Якую машынку?

— Ну, гэтую, маміну, на якой яна друкавала...

Крыжоў любіў дзяцей; яго кранала іх непасрэднасць і бестурботнасць, але тут ён не бачыў ні таго, ні другога, і гэта было жаласна і крыўдна.

— Я ўсё-такі не разумею, чаго ты тут мокнеш? Навошта табе тут сядзець?

— Ды яна-ж баіцца! — усклікнула дзяўчынка. — Нажы акурат усе тут, — яна падняла свой скрутак, з якога данёсся ціхі ляск металу. — Я знарок узяла, каб ёй паказаць.

— Якія нажы?

— Ну, нашы. І відэльцы тут, — яна раптам нахмурылася. — Я ўсё сабрала на ўсякі выпадак...

Крыжоў маўчаў. Ён усё зразумеў і, сціснуўшы зубы, стараўся прыглушыць сваё хваляванне.

— Вось яна, якая справа... — прамармытаў Крыжоў, апускаючыся на заснежаную лаўку побач з дзіцем. — І часта табе так даводзіцца сядзець?

— Часта, — спакойна адказала яна. — Часам Мар'я Сцяпанайна, наша суседка, ходзіць. Толькі гэта рэдка: ёй таксама няма часу.

Настала маўчанне, на працягу якога Крыжоў меркаваў, якія трэба прыняць захады. Дзяўчынка сядзела побач зусім вольна, не робячы ніякіх спроб што-небудзь змяніць у сваім становішчы.

— Дзе-ж твая мама?

— На рабоце.

— Тады вось што, — Крыжоў рашуча падняўся. — Хадзем да яе. Разам хадзем. Чуеш? Так сядзець нельга — прастудзішся.

Дзяўчынка скасіла на яго вочы і матнула галавой.

— Не, я заўсёды чакаю тут, на гэтай лаўцы, — растлумачыла яна. — Інакш нельга. Яна, можа, ужо выйшла і ў магазін зайшла, і мы тады пагубляемся.

— Ubачыш, што не пагубляецца. Хадзем, я табе абяцаю. — Крыжоў хацеў было ўзяць дзяўчынку за руку, але яна, скурчыўшы ў камячок, схавала руку за спіну.

— Нельга-ж! — нецярпліва ўсклікнула яна. — Пагубляемся, і тады што? Тады яна будзе баяцца. Нельга! Крыжоў зразумеў, што ўгаварваць яе дарэмна.

— Ну, добра... — ён зноў апусціўся на лаўку. — Пачакаем тут.

Дзяўчынка з цікаўнасцю скасіла на яго вочы.

— А вам навошта?

— Трэба. І хто-ж твая мама, дзе яна працуе?

— На заводзе. Вось тут, за вуглом. Ведаеце?

Крыжоў раптам адчуў, што яго кінула ў жар, нібы яго злавілі на месцы злачынства.

— А хто яна? Як завуць? — ціха спытаў ён.

— Машыністка. Соф'я Грыгор'еўна.

Крыжоў успомніў: Іваноўская! Яна працавала на заводзе другі месяц і была апошняй з тых, каму ён адмовіў сёння ў новай кватэры. Яго наогул здзівіла яе заява: толькі што прыступіла да работы — і ўжо прэтэндуе на кватэру! Ён з незвычайнай яркасцю ўспомніў, як усё адбылося.

Яна прынесла яму нейкія надрукаваныя паперы і, паклаўшы іх на край стала, марудзіла адыходзіць. Крыжоў размаўляў з начальнікам забеспячэння, быў незадаволены і ў прысутнасці Іваноўскай адчуваў сябе няёмка. Таму, перапыніўшы размову, звярнуўся да яе.

— Што такое?

Іваноўская, сумная, яшчэ маладая жанчына, успыхнуўшы, узняла стомленыя вочы.

— Я вельмі прашу, — ціха, але з нейкай асаблівай сілай, прамовіла яна. — Так прашу... пакой у новым доме...

Начальнік забеспячэння, добра разумеючы, што просьба яе непрыемна Крыжову, і жадаючы выслужыцца перад ім, адразу-ж умяшаўся ў размову.

— Што вы, дарагая! — з уласцівай яму развязнасцю ўсклікнуў ён. — Папрацуйце крыху, сябе пакажыце, а потым ужо і ўсяляйцеся ў новыя дамы. Мы для сваіх будавалі.

Гэта была бястактнасць, але паколькі довады забеспячэнца супадалі з уласнымі думкамі Крыжова і, апрача таго, усе кватэры ўжо былі размеркаваны, ён не спыніў начальніка.

Іваноўская, пабалеўшы, упрасальна глядзела на Крыжова.

— Выслухайце мяне сам-на-сам, — сказала яна. — Так я вам нічога не магу растлумачыць, — і з асцярогай зірнула на начальніка забеспячэння.

У Крыжова было правіла: не слухаць марных тлумачэнняў. У даным выпадку тлумачэнні Іваноўскай уяўляліся яму зусім бескарыснымі.

— Усе кватэры ўжо размеркаваны, — суха сказаў ён. — У вас што, зусім няма жылплошчы?

— Жылплошча... — яна з болем зморшчылася. — Не ў гэтым справа... Жылплошча ёсць, але...

— Ну, калі жылплошча ёсць! — падхапіў начальнік забеспячэння. — Тады аб чым гаворка? Сямейныя непрыемнасці? У каго іх няма! Праз тры месяцы новы дом падаспее, тады і разбярэмся.

Ён так і сказаў: «разбярэмся», хоць Іваноўская звярталася не да яго, а да Крыжова, і Крыжоў, які звычайна не цярэў чужога ўмяшання ў свае справы, на гэты раз дапусціў яго вельмі ахвотна.

— Я буду мець вас на ўвазе на наступны дом, — холадна разглядаючы Іваноўскую, сказаў ён такім тонам, якім звычайна даюць зразумець, што размова скончана. — Гэта будзе, прыкладна, праз поўгода.

— Яшчэ поўгода... — упайшым голасам, як рэха, паўтарыла Іваноўская. — У мяне дзіця... і, не дагаварыўшы, хутка выйшла з кабінета.

Крыжоў з палёгкай уздыхнуў, а начальнік забеспячэння рассмяяўся.

— І скажы, што за людзі! — закрычаў ён. — І жылплошча ёсць, а не — падавай новую!

...Цяпер усё з'явілася перад ім у новым святле.

— Чаму-ж мама не кіне тату? — адчуваючы, як чырванее яго вушы, спытаў Крыжоў.

— Як-жа кінуць? — разважліва запырэчыла дзяўчынка. — У яе-ж я. З дзіцем ёй ведаеце як цяжка? Яна прасіла татку, каб пайшоў... Дык не ідзе! Лаецца, гаворыць, што кватэра яго.

Крыжоў больш ні аб чым не пытаў. Ён баяўся пытаць, таму што кожнае слова гэтага дзіцяці гаварыла, з аднаго боку, аб разбэшчванні дзіцячай свядомасці, а, з другога, — аб такой цяроўнай і замілавальнай даччынай любві, што параўнанне таго і другога было зусім няцярпна.

Ён не пытаў, але дзяўчынка сама разгазарылася.

— Ведаеце што? — сакрэтна паведаміла яна. — Мама сёння пойдзе да дырэктара і будзе прасіць у яго пакой у новым доме. Тады пераедзем — і ўсё. Яна толькі нядаўна тут працуе дык баіцца, што ён не дасць. А як па-вашаму — дасць?

Крыжову здавалася, што яго хвошчуць па шчоках, і ён міжволі закрыў твар рукамі.

— Мар'я Сцяпанавна сказала, што наўрад ці дасць. Скажы — не ды і ўсё. Толькі гэта няправільна. Калі-б ён рабіў няправільна, дык не мог-жа быць дырэктарам. Праўда?

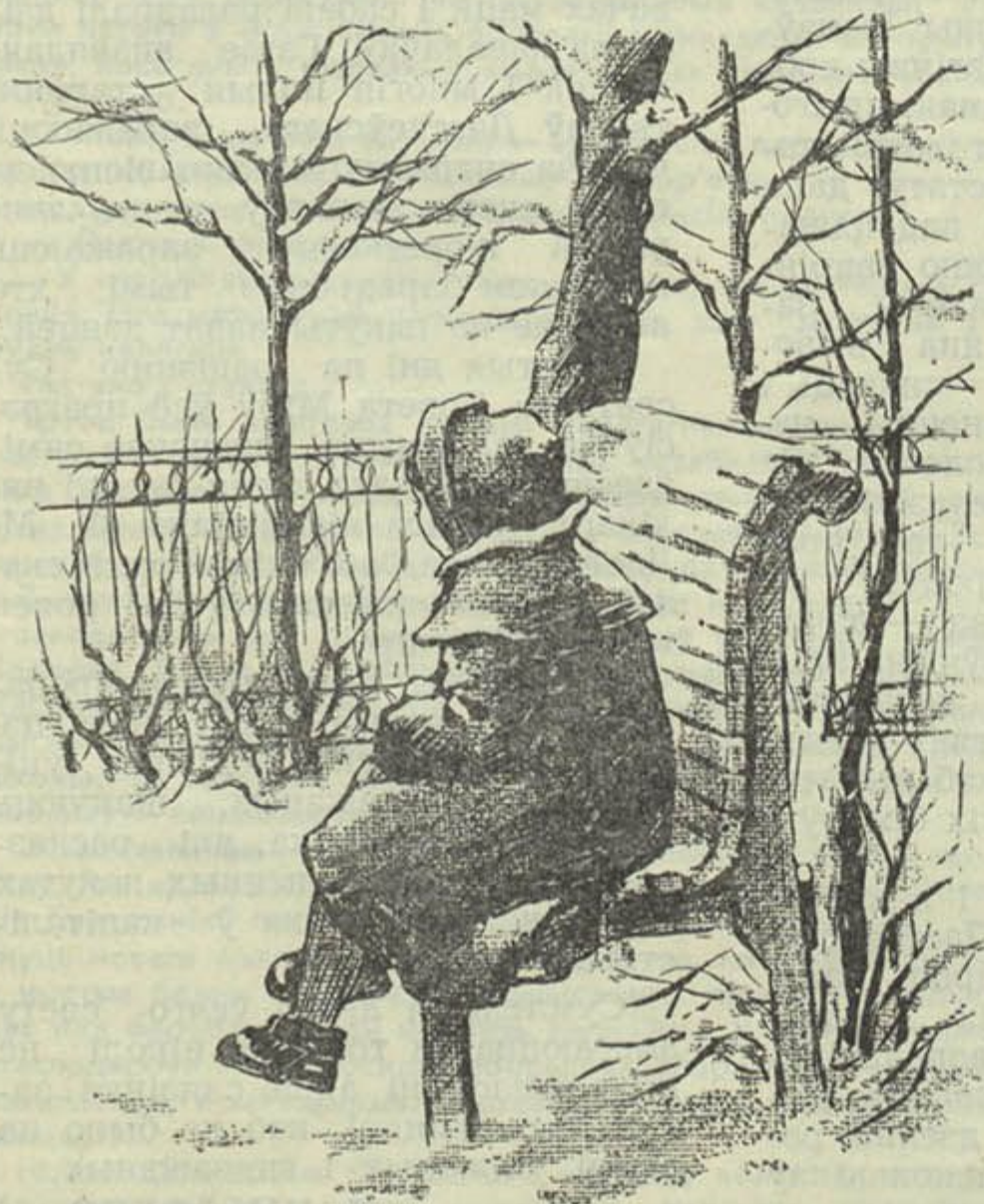
Крыжоў рашуча падняўся.

— Не ведаю... Але пакой ён дасць абавязкова, вось убачыш... Ты пачакай маму і скажы ёй так... А я пайду... Мне трэба пайсці...

Не разбіраючы дарогі, проста па снежнай цаліне ён пайшоў на завод.

...Усё гэтак-жа павольна падаў буйны сыры снег, і ў паветры адчувалася тамленне прыроды перад рашучым наступленнем зімы, але Крыжоў зараз ужо нічога гэтага не заўважаў. «Перагледзець усё спачатку... — хвалюючыся думаў ён. — Затрымаць выдачу ордэраў. У першую чаргу мець на ўвазе дзяцей...»

Дайшоўшы да канца бульвара, ён азірнуўся на сваю нядаўнюю субяседніцу. Яна сядзела ўсё на тым-жа месцы і чакала...

РАНИЦАЙ 22 снежня 1849 года ў Пецербургу, на Семёнаўскай плошчы, забілі барабаны, асуджаным завязалі вочы, паставілі да слупа для расстрэлу. Гэта былі ўдзельнікі рэволюцыйнага гуртка пётрашэўцаў. Сярод іх стаяў Фёдар Міхайлавіч Дастаеўскі, які таксама лічыў хвіліны, што засталіся яму для жыцця. У апошняе імгненне аб'явілі указ: пакаранне смерцю замяняецца катаргай і ссылай.

Ф. М. Дастаеўскі быў асуджаны за тое, што чытаў пісьмо Белінскага да Гогаля — палымяны пратэст супроць самадзяржаўя і прыгонніцтва; за тое, што падзяляў рэволюцыйныя погляды Белінскага. Складаным і супярэчлівым быў творчы шлях Дастаеўскага: ён выступіў у літаратуры як вучань Гогаля і прыяцель Белінскага, у канцы-ж жыцця падзяляў рэакцыйныя погляды.

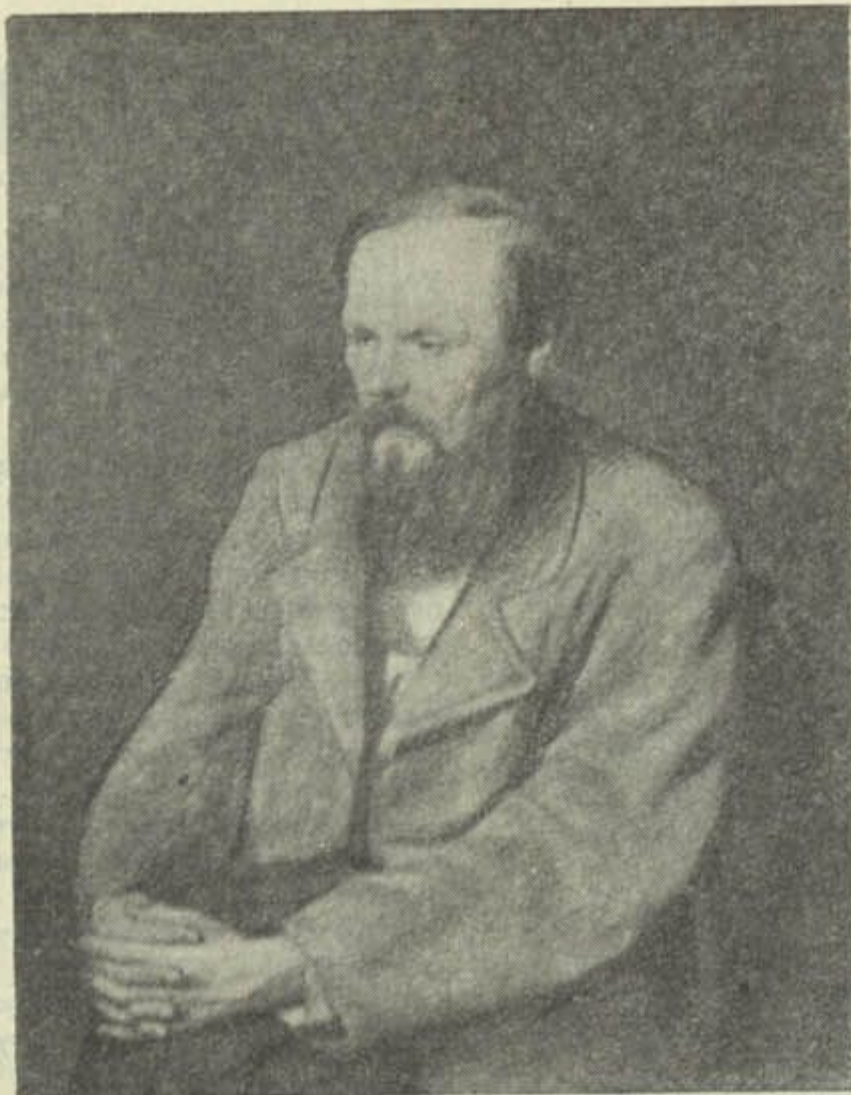
Першы твор Дастаеўскага «Бедныя людзі» з'явіўся ў 1846 годзе. Герой яго — гарадская бедната, жыхары пецербургскіх «вуглоў». Жыццё ў пецербургскіх «вуглах» настолькі страшнае, што нават «дзеці там не гуляюць». Але колькі чалавечай прывабнасці, высокародства і маральнага хараства ў гэтых беднякоў!

«Гонар і слава маладому паэту, — пісаў Белінскі, — муза якога любіць людзей на чардаках і ў падвалах і гаворыць аб іх жыхарам раззалочаных палат: «Гэта-ж таксама людзі, вашы браты».

Пасля катаргі і ссылкі Дастаеўскі аднавіў літаратурную дзейнасць. Пра жахі царскай катаргі пісьменнік раскажа ў «Запісках з мёртвага дома».

Нават перад пакараннем Дастаеўскі не раскайваўся, але катарга і ссылка зламалі яго. Ён перастаў верыць у рэволюцыю як шлях вызвалення народа. Дастаеўскі паранейшаму ў сваіх творах імкнецца абараніць абяздоленых працаўнікоў, уніжаных і зняважаных; у яго не пагасла імкненне да грамадскай справядлівасці, але цяпер ён прапаведуе евангельскую пакору як сродак вылячэння так ярка паказаных ім грамадскіх хвароб. Прапаведваючы пакуты і пакору, пісьменнік прыносіў шкоду працоўнаму народу, у абарону якога напісаў столькі цудоўных старонак.

Раман Дастаеўскага «Злачынства і пакаранне» — адна з вяршынь сусветнай літаратуры. Так праўдзіва і ярка паказаў у ім пісьменнік галечу і пакуты працоўнага народа ў капіталістычным

Фёдар Міхайлавіч ДАСТАЕЎСКІ

(Да 75-годдзя з дня смерці)

свеце, што здаецца, быццам усё гора людское глядзіць вам у твар і кліча да барацьбы. Жадаючы абудзіць літасць і пакорлівасць, Дастаеўскі абуджаў у чытачоў гнеў. Ахвярамі жаклівых грамадскіх умоў паказаны ў рамане дзве сям'і: Раскольнікавых і Мармеладавых. Вобраз Кацярыны Іванаўны Мармеладавай — трагічны вобраз рэдкай сілы. Разумная, прыгожая жанчына, якая і ў галечы старалася падтрымаць чыстату, даць дзецям адукацыю, гіне пад цяжарам пакут. Перад смерцю звяр'яцеўшы ад здзекаў і галечы, захварэўшы на сухоты, яна выводзіць дзяцей на вуліцу спяваць і танцаваць, наладжвае нешта накіштальна дэманстрацыі галечы. Яе апошнія словы: «...Заездзілі клячу!.. Надарва-а-ла-ся!» — гэта пракляцце царуючаму смуроду.

Соня Мармеладава — дачка чыноўніка-п'яніцы, дзяўчына крыштальнай чыстаты і незвычайнага маральнага хараства — вымушана прадаваць сябе, каб выратаваць ад голаду маленькіх братоў і сясцёр.

Раман «Злачынства і пакаранне», паводле задумы Дастаеўскага, быў накіраваны супроць рэволюцыйна-дэмакратычных ідэй. Асуджаючы Радыена Раскольнікава, які забіў старую ліхвярку, Дастаеўскі хацеў асудзіць дзеянні рэволюцыянераў. Але Раскольнікаў не мае нічога агульнага з рэ-

волюцыянерамі — барацьбітамі за народнае шчасце. На самай справе Дастаеўскі асудзіў героя-індывідуаліста, чалавека, які адарваўся ад народа. Значэнне рамана ў тым, што, наперакор пропаведзі пакоры і пакаяння, ён выклікае ў чытача гнеў супроць эксплуатацыйнага грамадства, жаданне змесці той грамадскі лад, які асуджае чалавека на пакуты.

З асаблівай любоўю і сумам раскажаў Дастаеўскі пра трагічны лёс жанчыны ў капіталістычным свеце. Жанчына — царыца свету, гаворыць адзін з герояў Дастаеўскага. Такой «царыцай свету» выведзена ў рамане «Ідыёт» Настася Філіпаўна — разумная, таленавітая, прыгожая і знешне і па ўнутраных якасцях, ды навокал яе — бруд грашованага грамадства. Над яе хараством здзекуюцца, ёю гандлююць, як рэччу, і даводзяць да пагібелі.

Але найбольш мучылі Дастаеўскага пакуты, плач галодных дзяцей. Ніякая пропаведзь пакоры не можа прымусіць чалавечы розум і сумленне мірыцца з пакутамі дзяцей. У апошнім рамане пісьменніка «Браты Карамазавы» з асаблівай сілай гучыць пратэст супроць гора дзяцей.

Хлопчык падбіў каменем сабаку памешчыка-генерала. Хлопчыка генерал загадаў раздзець, дзіцяня раздзяваюць дагала, яно дрыжыць, ашалела ад страху, не адважваецца пікнуць... «Гані яго!», — камандуе генерал... Хлопчык бяжыць... «Ату яго!» — крычыць генерал і кідае на яго ўсю зграю борздых сабак. Нацкаваў у вачах маці, і сабакі разадралі дзіця па кавалачку. Гэтае апавяданне, як і многія іншыя старонкі твораў Дастаеўскага, заражаюць чытача спапяляючай нянавісцю да свету эксплуатацыйнага з яго звярнай жорсткасцю, заражаюць жаданнем барацьбы з тымі, хто асуджае на пакуты нават дзяцей.

У гэтыя дні па рашэнню Сусветнага Савета Міру ўсё прагрэсіўнае чалавецтва адзначае сямідзесяціпяцігоддзе з дня смерці вялікага рускага пісьменніка Ф. М. Дастаеўскага, аб якім Горкі скажаў, што па сіле паказу ён ровен толькі Шэкспіру.

Адкідаючы рэакцыйную пропаведзь, перадавая людзі свету цэнняць у Дастаеўскім абаронцу ўніжаных і зняважаных, шануюць вялікага пісьменніка, які раскачвае свету аб страшэнных пакутах працоўнага чалавека ў капіталістычным свеце.

Сумленныя людзі ўсяго свету змагаюцца за тое, каб ніколі не пралівалася ні адна слязінка замучанага дзіцяці, каб не было на зямлі ўніжаных і зняважаных.

П. ЦІМАФЕЕЎ

ПЕДАГАГІЧНАЯ ПАЭМА

Кадры з фільма

Не паспелі прамільгнуць на экране першыя кадры, як уся ўвага, усе эмоцыі гледача ўжо ва ўладзе двух слоў: «Педагагічная паэма»...

Пачынаецца знаёмства з героямі, так добра знаёмымі па кнізе А. С. Макаренкі.

Вось наркомасветаўскія чыноўнікі хочуць накіраваць маленькага абарванца-беспрытульніка ў дом для псіхічна хворых. Хлопчык пратэстуе, вырываецца, кусае свайго « апекуна » за руку, нарэшце ўскоквае на падаконнік, пагражаючы кінуцца ўніз.

Сведкай гэтага з'яўляецца пабочны чалавек. І калі падзеі дасягаюць кульмінацыйнага пункту, ён падае голас:

— Кідайся!

— Што я, ненармальны?! — адказвае яму абарванец.

З гэтага дня Антон Семёнавіч Макаренко становіцца арганізатарам калоніі імя Максіма Горкага, якой суджана было ўвайсці ў гісторыю.

У фільме адзін за адным праходзяць кадры станаўлення калоніі. Вось пераступілі яе парог першыя каланісты: страткаты натоўп з « класічнымі » норавамі і выхадкамі беспрытульнікаў. Вось яны ў шапках, у « маляўнічых » лахманах уваліліся ў сталовую.

— Можна-б вы рукі вымылі? — сумеўшыся перад такой развязнасцю, заўважаюць Кацярына Грыгор'еўна і Леначка — маладыя, палка закаханыя ў сваю прафесію педагогі.

— Ладна, і так злопаем!..

... У невялікага калектыву выхавальнікаў не застаецца сумнення, што цяжкасцей наперадзе шмат, што змаганне з імі будзе нялёгкім.

Так яно і сталася.

Трэба было валодаць вялікім педагагічным талентам, каб, паступова перавыхоўваючы, зламаць нахабнага і самаўпэўненага Задорава — « уладара дум » беспрытульнікаў; каб вынесці на суд усяго дзіцячага калектыву зладзейскія звычкі Буруна; каб даверыць Карабанаву прывезці для калоніі грошы.

Высокародны талент педагогаў прынёс свае плады. Душой і завадатарам усіх цудоўных пачынанняў у калоніі зрабіўся Задораў. Вакол яго па-ранейшаму групаваліся выхаванцы. Нястомным рабацягай стаў Бурун. Чалавека з крышталёна чыстым сумленнем выхавала калонія і ў Карабанаве. Гледача ніколі не здзіўляе, што іменна яны — Задораў, Бурун і Карабанаў — першымі едуць на рабфак.

З хваляваннем сочыць глядач за далейшым лёсам каланістаў. Яго кранае куражская « кампанія » Васі Зайчанкі. Маленькія бяздомнікі, пазбаўленыя сардэчнай ласкі і прытулку, прагнуць новага жыцця. Вось яны бачаць, як моцныя, загарэлыя, у чыстых белых кашулях і яркачырвоных піонерскіх гальштукх пад барабанны бой крочаць горкаўцы. У вачах куражскіх « гаспадароў » — дзівоснага зборышча абарванцаў — узнікае і захапленне, і зайздрасць, і недавер'е: няўжо магчыма такое жыццё?!

Ніякім цяжкасцям не ўдалося зламаць волю і аптымізм Макаренкі. Метад гэтага цудоўнага педагога пераконвае,

сведчаннем чаго з'яўляецца трыумф калектывнай працы каланістаў — свята першага снапа.

« Галоўнейшай формай выхаваўчай работы я лічу калектыв... і паасобны член калектыву павінен адчуваць сваю залежнасць ад яго — ад калектыву, павінен быць адданы інтарэсам калектыву, адстойваць гэтыя інтарэсы і ў першую чаргу даражыць гэтымі інтарэсамі », — гэтыя думкі выдатнага педагога чырвонаю стужкай праходзяць і ў кінофільме « Педагагічная паэма », створаным Кіеўскай кіностудыяй.

Кіноработнікі ажывілі на экране цудоўныя вобразы паэмы і перш за ўсё — абаяльны вобраз нястомнага, непахіснага ў сваіх справядлівых педагагічных патрабаваннях Антона Сямёнавіча Макаренкі. У гэтым вобразе артыст Емельянаў пераканаўча перадаў горкаўскую веру, любоў і павагу да чалавека, трыумф яго станоўчых душэўных якасцей.

Фільм « Педагагічная паэма » хвалюе кожнага гледача, а тым больш нас — работнікаў дзіцячых дамоў. І не толькі хвалюе, а і вельмі многаму вучыць. Вучыць паважаць чалавека, верыць у яго, любіць і бачыць у ім добрае і светлае — тое, што бачыў у чалавечым сэрцы і чым даражыў выдатны педагог савецкага часу Антон Сямёнавіч Макаренко.

В. АЛЕКСАНДРОўСКАЯ,
дырэктар Мінскага дзіцячага дома № 8.

ПЯСНЯР-БАРАЦЬБІТ

(Да стагоддзя з дня смерці Г. Гейне)

Яго любілі і ненавідзелі. Любілі прыяцелі, ненавідзелі ворагі, бо ён быў вялікім рэвалюцыйным паэтам, які аддаў свае магутныя сілы барацьбе за лепшую будучыню роднага народа і ўсяго чалавецтва.

Прайшло сто год з дня смерці паэта. Многае змянілася з таго часу, аднак у сваіх вершах ён жыве да нашых дзён. Сёння яго творы ўліваюць новыя сілы і бадзёрасць ва ўсіх, каму дорагі ідэалы соцыялізма, дэмакратыі і міру ва ўсім свеце.

Генрых Гейне нарадзіўся 17 снежня 1797 г. у поўднёва-мецкім горадзе Дзюсельдорфе ў збяднелай яўрэйскай сям'і.

Дваццацігадовым юнаком Гейне прыязджае ў Гамбург. Бацькі хацелі, каб ён навучыўся камерцыйнай справе ў банкірскай канторы сваяка-мільянера. Камерцыйная дзейнасць выклікала ў пачынаючага геніяльнага паэта глыбокую агіду. Аб сваім тагачасным акружэнні ён з іроніяй заўважаў:

«Ядуць ва-ўсю і п'юць ва-ўсю,
Гуляюць пышна, зырка,
А шырыня іх дабраты,
Як у скарбонцы дзірка».

Вызваліўшыся так-сяк ад навіязанай «камерцый», Гейне з 1819 па 1825 г. навучаецца ў лепшых у той час нямецкіх універсітэтах, у тым ліку ў Берлінскім.

Пісаць Гейне пачаў з 1816 г. У двух сваіх творах: «Кнізе песень» (вышла ў 1827 г.) і «Пучавых карцінах», якія склалі так званы рамантычны перыяд у творчым развіцці Гейне, — ён паўстаў супроць тагачаснай нямецкай рэчаіснасці з яе паліцэйскім дэспатызмам, дваранскім бюракратызмам і надзвычайным убоствам духоўна-

га жыцця буржуазіі, змагаўся за перадавыя ідэі той эпохі.

Юнаму паэту здавалася, што навакольны свет раскалоўся надвое і трэшчына прайшла праз яго сэрца. Туга і сум афарбоўваюць усе яго перажыванні.

Разам з тым паэт далёкі ад змрочнага адчаю і захоўвае светлую веру ў лепшае.

Паэту хочацца забыцца, адарвацца ад усяго, што прыносіць пакуты. Ён піша:

«Песні старыя, дурныя,
Злыя і цяжкія сны
Мы у труну пахаваем
Казачнай велічыні».

У гэты перыяд Гейне знаходзіць яркія словы для выкрыцця нямецкага дэспатызму і ўбоства. Вострай насмешкай кляймое паэт буржуазныя класы Англіі і Італіі. З асаблівай

агідай гаворыць ён аб парадках у ЗША. «Там, — піша паэт, — няма ні князёў, ні дваранства, там усе людзі роўныя... за выключэннем, вядома, некалькіх мільёнаў, якія маюць чорную або карычневую скуру і з якімі абыходзяцца як з сабакамі».

Ліпень 1830 года. Ва Францыі выбухае рэвалюцыя і заклікальна хваляй праносіцца па Еўропе. Гейне знаходзіцца тады на востраве Гельгаландзе. Прачытаўшы ў газеце паведамленне аб французскіх рэвалюцыйных падзеях, паэт з захапленнем пісаў: «Гэта былі сонечныя праменні, загорнутыя ў паперу». У наступным годзе ён едзе ў Парыж, каб бліжэй стаць да ачага рэвалюцыйных бітваў.

Жыццё ў Парыжы ўзбагачае Гейне новымі ідэямі. Тут вялікі паэт непасрэдна звязваецца з рабочым класам, знаёміцца з выдатнымі палітычнымі дзеячамі-эмігрантамі, падыходзіць ушчыльную да пытання аб соцыялізме. Выключны ўплыў на фармаванне яго поглядаў аказвае К. Маркс, з якім паэт пазнаёміўся ў 1843 годзе і хутка пасябраваў.

Сувязь Гейне з Марксам дала самыя жыватворныя вынікі. Энгельс мог пісаць: «Генрых Гейне, найбольш выдатны з усіх германскіх паэтаў, якія знаходзяцца ў жывых, далучыўся да нашых шэрагаў».

Самая вялікая заслуга Гейне была ў тым, што ён, нягледзячы на ўсе свае сумненні і ваганні, бачыў у рабочым класе магутную і непераможную рэвалюцыйную сілу, верыў у прыход соцыялізма. Як геніяльны чалавек, ён ясна ўяўляў сабе, як ужо рушыцца стары, феадальна-капіталістычны, і ўзнікае ў агні рэвалюцыйных бітваў новы, соцыялістычны, свет. «Абвінаваўчы прысуд, — палымяна ўсклікае

паэт, — ужо вынесены над гэтым старым грамадствам. Хай збудзецца правасуддзе. Хай разаб'ецца гэты стары свет, у якім нявіннасць гінула, эгаізм знаходзіўся ў раскошы, чалавек эксплуатаваў чалавека».

Нідзе магутны паэтычны голас Гейне не гучаў так выразна і гучна, з такой сілай рэалізма, як у напісаных у гады знаёмства з Марксам і пад яго ўплывам «Сучасных вершах» (1844 г.) і «Германіі» (1844 г.).

Дзве асноўныя думкі выказаны ў «Сілезскіх ткачах»: немінучасць рэвалюцыі і заклік да руйнавання старога свету. У вобразах ткачоў увасоблена сама неабходнасць:

«Без слёз у вачах

і ў сумотных дні

За ткацкім станком зубы

скаляць яны:

«Германія, тчэм мы твой

саван магільны

З пракляццем патройным,

у злосці бяссільнай

Мы тчэм, мы тчэм!»

Імкненне Гейне да зруйнавання старога і стварэння новай Германіі знайшло непераймальнае ўвасобленне ў паэме «Германія». Кожным радком гэтага твора вялікі паэт наносіць сакрушальны ўдар па раз'яднанай Германіі і рэакцыйнай палітыцы яе паноў. Лепшую будучыню сваёй радзімы ён бачыць у яе нацыянальным аб'яднанні і соцыяльнай перабудове на дэмакратычнай аснове.

Далейшае развіццё выдатнага таленту Гейне было ў значнай ступені абмежавана цяжкай хваробай, якая напаткала яго ў 1846 г. На працягу далейшых дзесяці год ён быў літаральна прыкаваны да сваёй «матрачнай магілы». Аднак, калі ў 1848 г. выбухнулі рэвалюцыі ва Францыі, у Германіі і ў іншых краінах Еўропы, Гейне адгукнуўся на іх радамі палымых вершаў, праслаўляючы паўстаўшы народ, кляймоўчы пагардай і насмешкай душыцеляў і катаў рэвалюцыі. («Аслы-выбаршчыкі», «Ваявода віслаўхі», «Іван Беззямельны», «Міхель пасля сакавіка» і інш).

На заклікі лютаўскай рэвалюцыі ў Парыжы ён з болей усклікнуў: «Якое няшчасце перажываць такія рэвалюцыі ў маім стане! Я павінен быў-бы паздараваць або памерці».

Яшчэ раз, перад блізкай смерцю, Гейне падараваў чалавецтву багаты па зместу і прыгожы па форме зборнік вершаў «Раманцэро». Памёр ён 17 лютага 1856 года ў Парыжы з цвёрдай надзеяй, што на яго труну будуць пакладзены не толькі ліра, але і меч, бо ён заўсёды быў «храбрым салдатам у вайне за шчасце чалавецтва».

Л. САГАРЭУ,

кандыдат філалагічных навук.

Г. ГЕЙНЕ

САНЕТ

(Мацеры Барбары Гейне)

Я галаву прывык насіць высока;
Па-свойму думаю і не дрыжу за слова;
Калі кароль паставіцца сурою —
Прад ім, напэўна, не маргну я вокам.

Але калі цябе люблю без меры,
Каля цябе нясмелы дух мой горды,
І ў сэрцы адклікаюцца акорды
Пяшчот, любві і шчасця, добрай веры.

Адкуль нясмеласць у мяне такая!
Ці мудрая душа твая святая,
Як з неба, гляне — ў сэрцы ўсё чытае!

Тады калоць пачне ўспамінаў джала,
Што праз мяне ты столькі гаравала,
А тваё сэрца так мяне кахала!

Пераклаў з нямецкай мовы
А. Вяржбоўскі

Няма дрэбязей у бытцы

С ПІЦЬ Кедравая вуліца. Густы пушысты снег заносіць трапуары, дарожныя каляіны, у белыя карункі апранае дрэвы.

У глыбокім сне жыхары двухпавярховага інтэрната швейнай фабрыкі імя Валадарскага. Але вось адно з акон засвяцілася. Гэта прачнулася стараста пакой № 26 энергічная, рухавая Каця Падчапілава. Дзяўчына хуценька апранулася, дастала з тумбачкі вялікую каструлю і пабегла на кухню. Добра, што ў пліце ўжо ярка гарэў агонь. Каця наліла ваду і паставіла каструлю на пліту.

— Паспее закіпець? — спытала апальшыцу.

— Бадай паспее.

Каця вярнулася ў пакой. Шкада будзіць сябровак, але трэба спяшацца, бо стрэлкі гадзінніка няўмольна бягуць уперад.

У дзверы зазірнула дзяўчына з суседняга пакой:

— Колькі зараз будзе часу?

— Без пяці шэсць, — адказала Каця.

— Ну? — здзівілася дзяўчына. — Ледзь не праспалі. Як дрэнна, што ў пакоях няма гадзіннікаў.

Хвілін праз пятнаццаць ложка былі прыбраны, падлога падмеце-на. Дзяўчаты памыліся, апрануліся і селі за стол.

— Дзякуючы Каці мы сёння з чаем, — гаварылі сяброўкі.

— Дзякуючы дрывам, — жартавала Каця. — Сёння яны чамусьці хутка разгарэліся.

— І калі ўжо фабрычная адміністрацыя набудзе кіпяцільнік «Тытан»? Калі ўжо забяспечыць кожны пакой чайнікам? — заўважыла Ліда Стасюк.

І трэба сказаць, што гэтае «калі ўжо» некалькі год можна чуць у інтэрнаце. Шмат было абяцана, а справа не кранулася з месца.

Вось і сёння дзяўчаты пайшлі-б на работу без чаю. У фабрычнай сталовай зранку такі натоўп, што нічога не даб'ешся. А хутка 7 гадзін — пачатак змены.

Фабрычная сталовая не карыстаецца аўтарытэтам. Абеды не вельмі якасныя, і выбар страў невялікі. Дома гатаваць і таней і смачней. Швейніцы наведваюць сталовую толькі тады, калі не справяцца закупіць прадукты або затрымаюцца на сходзе ці ў вытворчым гуртку.

Сёння суботні вечар. У кожнай свае задумы і планы. Адны збіраюцца ў клуб металургічнага за-

вода (свайго клуба на фабрыцы няма), другія думаюць паглядзець новы фільм. Але наперад трэба памыць і развесіць бялізну, адпрашаваць сукенку. У інтэрнацкай пральні людна. Праўда, месца хапае, але начовак толькі двое.

— Зоймем чаргу ля начовак, а тым часам папрасуем сукенкі, — прапануе сяброўкам Маня Сурганова.

Усе згаджаюцца. Прас у пакой ёсць, але няма разеткі. Трэба прыладзіцца да суседзяў, але і ў іх таксама прасуюць.

— Давядзецца пачакаць, — гаворыць Каця Падчапілава.

— Дык-жа спознімся ў кіно! — жаліцца Ліда Стасюк. — А збіраліся ісці ўсім пакоем.

— Калі не справімся, пойдзем на апошні сеанс, — суцяшае стараста.

Але пакуль дзяўчаты дачакаліся сваёй чаргі ля начовак, пакуль адпрашавалі сукенкі, позна было ісці і на апошні сеанс.

Нельга сказаць, што кіраўнікі прадпрыемства зусім не цікавяцца бытам работніц. Калі рамантаваўся інтэрнат, сюды часта заходзілі і дырэктар фабрыкі тав. Партной і сакратар партарганізацыі тав. Сугака (яна-ж намеснік дырэктара па гаспадарчай частцы), і старшыня фабкома тав. Цыкунова. Пад іх наглядам рамонт прайшоў добра. Чыста пабялілі ўсе пакоі, прывялі ў парадак вокны і дзверы, назапасілі паліва, паслалі ў чырвоным кутку дывановыя дарожкі, нават адгарадзілі месца для спартыўнай

пляцоўкі. Абяцалі паклапаціцца і аб кіпяцільніку, чайніках, начоўках і іншых рэчах, пра якія кожны год гаворыцца пры складанні калектыўнага дагавору. У сваіх абяцаннях не забылі і пра дарожкі ў кожным пакоі, і пра абажуры для ламп, і пра новыя люстэркі. Высыпалі мяшок абяцанага — і больш у інтэрнат ні нагой.

Работніц цікавіць добрая лекцыя, змястоўны даклад. Са справаздач выхавальніцы па інтэрнату тав. Казловой выходзіць, што іх прачытана багата. А ці так на справе? За апошні час лектары гаркома комсамола прачыталі тры лекцыі па аднаму і таму-ж тэксту, на адну і тую-ж тэму: «Шлюб і сям'я ў сацыялістычным грамадстве». Першы раз лекцыю праслухалі з цікавасцю, другі раз — з халадком, а ў трэці раз людзі пазяхалі і толькі з далікатнасці дасядзелі да канца.

Цяпер, калі з гаркома комсамола паведамляюць, што ў інтэрнат прыдзе лектар, швейніцы палюхаюцца:

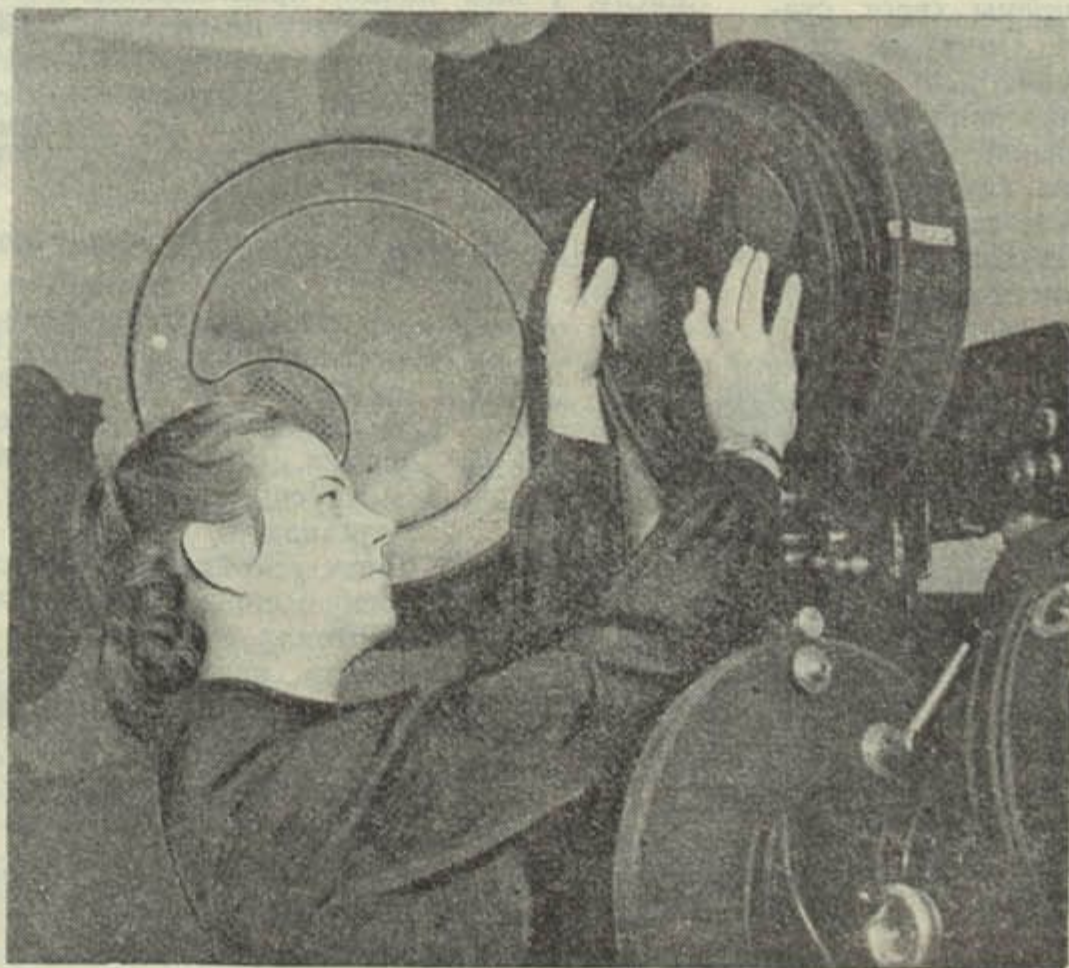
— Няўжо зноў пра шлюб і сям'ю?

І шукаюць, дзе паблізу наладжваюцца танцы.

У інтэрнаце пражывае амаль 200 работніц. Якую-ж вялікую ролю ў іх выхаванні адыграла-б культурна-масавая работа, калі-б на фабрыцы паклапаціліся яе наладзіць. А зрабіць гэта не так ужо цяжка.

Я. ТАРАСАЎ

г. Марілёў.

У Мінску пачаў працаваць тэлевізійны цэнтр. Мінчане з цікавасцю глядзяць перадачы па тэлевізару. Тэлевізійную перадачу кінокарціны вядзе тэхнік комсамолка Тацяна Касаротава.

Фото
П. Нікіціна.

НЕЗВЫЧАЙНАЯ дружба

МАМА, ПАЧЫТАЙ!

П. РУНЕЦ

Быль

Мал. Г. Віткоўскага

У нас была каза. Старая і вельмі рахманая. У маі яна нарадзіла дваіх белых, як снег, казлянят. Адно назвалі Бялянкой, другое — Сняжынкай.

Але на другі дзень каза раптоўна захварэла і прапала. Бацькі пачалі раіцца, што рабіць з казлянятамі.

— Іх трэба збыць, — сказаў тата.

— Шкада, — уздыхнула маці.

— А што будзеш рабіць з такімі малымі і слабымі?

Я падышоў да бацькоў і пачаў праціць, каб пакінулі казлянят. У гэты час у пакой увайшла Мурка і жаласна замяўкала. За тыдзень да гэтага яна прынесла кацянят, але іх не захацелі гадаваць. І каторы ўжо дзень кошка хадзіла з пакоя ў пакой і шукала сваіх дзіцянят.

— Вось хто выгадуе казлянят, — паказаў я на Мурку.

— Дзі-вак! — бліснуў вачыма тата.

— А ты не злуйся, — лагодна сказала мама. — Я пагавару з суседзьмі. У іх таксама козы ёсць. Не можа быць, каб разам чаго не прыдумалі...

Пастаяўшы крыху, маці пайшла ў камору, прынесла адтуль скрынку з пад яблыкаў, паклала ў яе казлянят і паставіла ў кутку на верандзе. Я сеў на табурэтку і пачаў назіраць за сіроткамі. Яны ляжалі, прытуліўшыся адно да аднаго, і вялікімі сумнымі вочкамі пазіралі на мяне, быццам чакалі ласкавага слова. Ад жалю ў мяне заняла ў грудзях, і я адвёў вочы. Неўзабаве з'явілася Мурка. Падняўшы хвост, стала цёрціся аб мае ногі. Пачуўшы мурлык, казляняці навастрылі вушы і ціхенька забялялі. Мурка зацікавілася і ўскочыла на край скрынкі. Ubачыўшы казлянят, яна выпусціла кіпцюры, рыхтуючыся да абароны. Але казляняты ляжалі спакойна і не збіраліся нападаць. Кошка, бачачы, што мае справу з мір-

нымі жыхарамі, саскочыла ў скрынку, абнюхала іх, старанна аблізала і лягла побач. Гэта здзівіла і ўрадавала мяне. Я зараз жа пабег у хату і раскажаў маме.

— Не можа быць, каб кошка лягла з казлянятамі, — развяла рукамі мама.

— Не верыш, паглядзі сама.

Мама схадзіла на кухню, наліла ў сподак малака і загадала накарміць казлянят. Я асцярожна паставіў малако пад самы іх нос, але яны нават не глянулі. Нікія ўгаворы не дзейнічалі. Тады я пачаў торкаць пысамі ў сподак. Казляняты махалі галавамі, чмыхалі і ўпарта супраціўляліся.

— Нічога, мусіць, з гэтага не выйдзе, — абыхава сказала мама.

— Пачакай, — запярэчыў я. — Дзе ты бачыла, каб такая малеча адразу ела. Я патрэнірую...

Я зноў пачаў тыцкаць мордачкамі ў малако, але казляняты адварочвалі галовы, быццам перад імі было не малако, а нейкая атрута. Іхняя ўпартасць разлававала мяне. «Каб трэснуў вас па карку, тады-б ведалі!», — уголас падумаў я і спахапіўся, бо мне зрабілася сорамна і сумна. Але, успомніўшы Мурку, я адразу павеселеў.

— Кіс, кіс! — паклікаў я.

Умомант Мурка была ля мяне. Я паказаў на малако, і яна з прагнасцю пачала хлябтаць, раз-по-раз паглядаючы на казлянят. Тыя спачатку толькі лыпалі вачыма. Урэшце іх адолела цікавасць, і яны пачалі прыглядацца, што робіць кошка. Бялянка не ўтрымалася ад спакусы, нагнулася і асцярожна лізнула языком. Малако ёй, відаць, спадабалася, і яна лізнула яшчэ раз. Потым яшчэ... За ёю тое-ж самае зрабіла і Сняжынка.

Хутка яны пілі малако не горш за Мурку.

Кошка так пасябрала з казлянятамі, што ні на хвіліну іх не пакідала. Яна ела з аднаго сподка, прыгладжвала ім поўсць, гуляла з імі, укладваючы ў гэты занятак усю сваю каціную ласку і спрыт. Калі яна пачынала пяшчотна мурлыкаць, казляняты натапырвалі вушы і ўважліва слухалі мурчыныя песні.

У нас быў сабака Ціт. Мурка жыла з ім досыць мірна. Калі ён з'яўляўся на верандзе, зусім яго не заўважала.

Цяпер-жа становішча рэзка змянілася: Мурка не падпускала яго не толькі да скрынкі, а і да веранды. Ubачыўшы Ціта, насцярожвалася і з сыканнем на яго паглядвала, нібы кажучы: «Падыхдзі толькі, атрымаеш на арэхі».

Прыкладна ў чэрвені казлянят пачалі выпускаць на вуліцу. Яны ахвотна скублі мяккую сакавітую траву, а Мурка прысаджвалася дзе-небудзь з боку і любавалася імі.

У адну з такіх папасак Мурка раптам занепакоілася і, агледзеўшыся навокал, непрыкметна знікла. Хутка яна вярнулася, трымаючы ў зубах вялікую мыш «Мясная страва», як мы пасля назвалі тую мыш, не спадабалася казлянятам. Панюхаўшы, яны фыркнулі і адышліся прэч. Гэта вельмі здзівіла і засмуціла клапатлівую Мурку. Яна села на заднія лапы і пакрыўджана пазірала на няўдзячных казлянят.

Кошка шчыра любіла, старанна ахоўвала і аберагала сваіх выхаванцаў. Калі казляняты пасвіліся, яна пільна сачыла за імі. Пакуль яны знаходзіліся блізка, Мурка трымалася спакойна. Як толькі адыходзілі ад яе або разбягаліся, пачынала хвалявацца: прыўзнялася на заднія лапы, круціла галавой, бурчэла. Не вытрымаўшы, падбягала да іх і пачынала злёгку шлёпаць лапкай па мордачцы. Калі-ж гэта не дзейнічала, яна са злосцю хапала непаслухмянае казляня за шыю, заварочвала яго і гнала да другога. Ubачыўшы іх разам, садзілася на ранейшае месца і супакойвалася.

Мурка недаверліва адносілася і да людзей. Калі паўз казлянят праходзіў незнаёмы чалавек, яна ўраз мянялася: поўсць на ёй становілася дыбам, хвост падыхваўся трубой. Злосць так і пыр-скала з шэрых драпежных вачэй. У такую хвіліну яна гатова была кінуцца на любога, хто адважыўся-б крануць яе выхаванцаў.

Спачатку я наглядаў за казлянятамі, а потым кінуў, бо з гэтымі абавязкамі добра спраўлялася Мурка.

Неяк улетку Бялянку і Сняжынку выпусцілі на вуліцу папасвіцца. Быў цёплы бязветраны дзень, і казляняты дружна скублі траву каля плота. Так яны дайшлі да суседніх варот. Параў-

наўшыся з імі, Бялянка нечакана падняла галаву, глянула ў адчыненую веснічку і смела выйшла ва двор. Мурка, вядома, не магла дапусціць такога свавольства. Дагнаўшы Бялянку, яна пачала заварочваць яе. Але тая чагосьці заўпарцілася. Мурка ўзлавалася і пачала дамагацца свайго. На ганку ляжаў суседскі сабака. Заўважыўшы на сваім дварэ валтузініну, ён забрахаў і кінуўся на няпрошаных гасцей. Калі ён наблізіўся да Бялянкі, Мурка злосна фыркнула, скокнула і ўчапілася яму ў вуха. Сабака трасянуў галавой, заскуголіў і з усёй сілы паімчаўся ў будку, пакідаючы на зямлі круглыя плямкі крыві. Зашыўшыся ў куток, ён апасліва выглядаў адтуль і паціху віскатаў ад болю.

Тым часам раззлаваная Мурка падскочыла да Бялянкі і сярдзіта пляснула лапай па мордзе. Напалоханая нядаўняй сутычкай кошкі з сабакам Бялянка не стала супраціўляцца і пакінула чужы двор.

К канцу лета казляняты падраслі, Мурка зразумела, што ім не патрэбна апека. Гэтаму, відаць, спрыяла і тое, што казляняты, падросшы, рабілі ёй нямала турбот. Мы думалі, што кошка зусім на іх забылася.

Аднаго разу пад восень казляняты наеліся дрэннай травы і захварэлі. Яны нерухома ляжалі ў сваёй загарадцы і паціху стагналі. Міма праходзіла Мурка. Ubачыўшы, у якім цяжкім становішчы знаходзяцца яе выхаванцы, яна засталася разам з імі нанач. Каля тыдня кошка не адыходзіла ад іх ні на крок. І толькі калі яны зусім ачунялі, пакінула іх, цяпер ужо назаўсёды.

Так закончылася незвычайная дружба між нашай кошкай Муркай і двума казляняткамі.

ПАРАДЫ ўРАЧА

Ангіна па частаце захворвання займае трэцяе месца пасля грыпу і вострага катару верхніх дыхальных шляхоў. Нават лёгкая форма ангіны адрывае ад работы не менш як на 4—7 дзён. Захворванне можа паўтарацца некалькі раз на працягу года і значна зніжаць працаздольнасць. Дрэнна лечаныя ангіны выклікаюць ускладненне ў выглядзе захворванняў сэрца, суставаў, почак і нярэдка надоўга выводзяць чалавека са строю. Таму кожнаму трэба ведаць прычыны, якія выклікаюць ангіну, яе лячэнне і папярэджанне.

Ангіна звычайна пачынаецца востра. Першая яе прымета — пяршэнне і сухасць у горле. Неўзабаве з'яўляецца боль пры глытанні, спачатку з аднаго боку, а часам і з абодвух. Хворы скардзіцца на галаўны боль, слабасць, азноб. Ужо на другі дзень тэмпература хутка павышаецца, боль у горле ўзмацняецца. Пачынае выдзяляцца вялікая колькасць сліны. На шыі павялічваюцца лімфатычныя вузлы, вельмі балючыя пры прашчупванні.

Асноўная адзнака ангіны — запаленне нёбных міндалін, якое выклікае боль пры глытанні. На пачырванелых міндалінах з'яўляюцца белавата-жоўтыя круглыя плямы-гнайнічкі. Пры звычайнай ангіне яны ніколі не выходзяць за межы міндалін. Калі-ж налёты з'яўляюцца і на іншых участках слізистай абалонкі рота і глоткі, то гэта гаворыць аб іншым

АНГІНА

захворванні. Пры паніжэнні ахоўнай функцыі арганізма стрэптакокі і іншыя мікробы, якія знаходзяцца і ў здаровага чалавека на міндалінах і ў роце, пачынаюць сваё шкоднае ўздзеянне на арганізм.

Што-ж зніжае пры ангіне так званы імунітэт?

Часцей за ўсё ангінай захворваюць ад прастуды — піцца сырой вады, ужывання марожанага, халоднага піва на вуліцы. Пры прастудзе скарачаюцца крованосныя сасуды, якія нясуць кроў у нёбныя міндаліны. А пры такіх умовах лёгка ўзнікае ангіна, асабліва ў людзей аслабленых. Часта ангіна суправаджаецца грыпам.

Пры катаральнай ангіне назіраецца толькі пачырваненне і невялікае павелічэнне міндалін. Калі на міндалінах узнікаюць круглай формы налёты, то можна гаварыць аб фалікулярнай ангіне, пры большых налётах — аб лакунарнай ангіне. Кожная з гэтых трох форм ангіны можа даваць ускладненні.

Захварэўшыя на ангіну павінны звярнуцца да ўрача, бо нярэдка яна з'яўляецца праймай дыфтэрыі, шарлатыны, коклюшу і іншых інфекцыйных захворванняў.

Ангіну выклікаюць такія мікробы, як стрэптакокі і стафілакокі. Частыя ангіны бываюць у

асоб, якія хварэюць на хранічнае запаленне міндалін (танзіліт), хранічнае запаленне насавых пазух (гаймарыт), захворванне дзяснаў (гінгівіт). Недахоп вітамінаў і аднастайная ежа таксама садзейнічаюць узнікненню ангіны.

Адным з ускладненняў з'яўляецца фігманозная або гнойная ангіна, пры якой утвараюцца нарывы вакол міндалін.

Няправільна лечаная ангіна можа выклікаць рэўматызм і запаленне почак. Паўторныя ангіны часта выклікаюць захворванне суставаў, сэрца, крованосных сасудаў. Вось чаму важна, каб хворага своечасова агледзеў урач.

Пры лячэнні ангін неабходна строга захоўваць пасцельны рэжым.

Харчаванне павінна быць рознастайным і лёгкім (цёплыя супы, катлеты, каша-размазня). Вельмі карысны гародніна, ягады, фрукты, чай з лімонам або лімонны сок з цукрам.

Горла трэба паласкаць не радзей аднаго разу ў гадзіну. Для паласкання ўжываць раствор марганцава-кіслага калія (да ружовай афарбоўкі), борнай кіслаты (1 чайная лыжка на шклянку вады), перакісу вадарода (1 сталовая лыжка на шклянку вады). Можна таксама паласкаць горла шалфейем або рамонкам (па адной сталовай лыжцы на шклянку

вады). На шыю класці (лепш за ўсё нанач) саграваючы кампрэс, вадзяны або гарэлачны.

З лякарстваў пры ангіне рэкамендуецца белы стрэптацыд, пеніцылін у таблетках, якія трэба смактаць. Кожныя 4 гадзіны па таблетцы.

Ангіна — хвароба заразная, таму хворы павінен ляжаць у асобным пакоі або за шырмай. Вельмі важны для хворага святло і паветра (сонечныя праменні разбураюць мікробы). Пасуду для хворага неабходна кіпяціць. Адвесці асобны ручнік і насоўку. Для сплёўвання паставіць слоік або тазік з раствором марганцава-кіслага калія. Хворага нельга цалаваць і вітацца за руку.

Асабліва важна аберагаць дзяцей, бо яны больш успрымальны да ангіны, чым дарослыя.

На ангіну часцей хварэюць асобы, арганізм якіх дрэнна прыстасаваны да хуткіх змен тэмпературы. Вось чаму неабходна сістэматычна загартоўваць арганізм, прычым тады, калі чалавек здаровы. Загартоўку пачынаць у цёплы час. Пасля абцірання ці аблівання вадой расціраць цела сухім ручніком. Водныя працэдуры рабіць раніцай пасля зарадкі. Калі яны выклікаюць азноб або слабасць, то заразжа спыніць іх і звярнуцца да ўрача. Карысны таксама сонечныя і паветраныя ванны. Не трэба негіць вельмі цёплае адзенне летам і хутацца зімой.

Унутраная будова Зямлі

НА працягу апошніх стагоддзяў чалавек даследаваў амаль усю паверхню сушы. Толькі ў Антарктыдзе засталіся белыя плямы, але і яны хутка будуць сцёрты з карты свету. Нязмерна менш мы ведаем аб унутранай будове нашай планеты; пытанне гэтае, бясспрэчна, належыць да найбольш складаных у навуцы.

Перш чым пазнаёміцца з унутранай будовай Зямлі, успомнім некаторыя даныя аб нашай планеце.

Папярочнік Зямлі, якая мае шарападобную форму, роўны 12 740 км, г. зн. ад паверхні да цэнтра зямнога шара ў сярэднім 6370 км. Зямля складаецца з некалькіх слаёў, або абалонак, як-бы ўкладзеных адна ў другую. З усіх бакоў наша планета акружана паветранай абалонкай*), якая мае таўшчыню, прыкладна, у 1000 км. Другая абалонка — вадзяная; гэта — акіяны, моры, рэкі, азёры, падземныя воды. Трэцяя, цвёрдая абалонка, на якой мы з вамі жывем, называецца зямной карой.

Як-жа пабудавана ўнутраная частка зямнога шара? Гэтае пытанне цікавіла людзей з даўніх часоў.

Некалькі тысяч год таму назад, у старажытным Вавілоне, людзі верылі, што ўнутры Зямлі знаходзяцца душы памершых. Хрысціянскія царкоўнікі змяшчалі там і пекла.

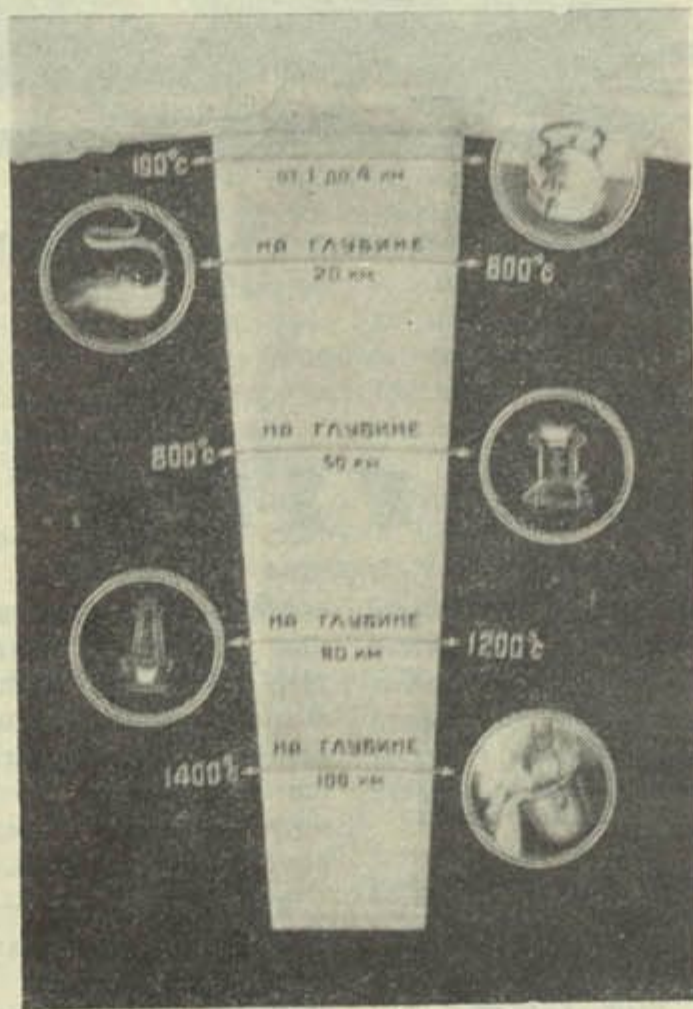
У XVII і XVIII стагоддзях адны вучоныя лічылі, што ў цэнтры Зямлі — агонь, другія — вада. Многія (аж да нядаўняга часу) меркавалі, што Зямля — распаленае, вадкае цела, пакрытае знадворку толькі тонкай цвёрдай карой. Сучасная навука мае рад дакладных даных аб унутранай будове зямнога шара.

Калі-б мы з вамі пачалі спускацца ў глыбокую шахту, то адразу-ж пераканаліся-б, што тэмпература няспынна ўзрастае на тры градусы праз кожныя 100 метраў спуску. Ужо на глыбіні 1,5—2 км працаваць цяжка, а на глыбіні 4 км — немагчыма: тэмпература падыходзіць да 100—120°, г. зн. вышэй пункта кіпення вады.

Вучоныя падлічылі, што на глыбіні ў 100 км тэмпература дасягае саліднай лічбы — 1400°. Пры такой тэмпературы плавіцца чыгун. Аднак у далейшым рост тэм-

пературы запавольваецца, і вучоныя, па раду меркаванняў, лічаць, што ў цэнтры Зямлі тэмпература наўрад ці больш 3000—3500°.

Але і гэтае лічба ўнушальная: гарачыня ў 3 тысячы градусаў! Пры такой тэмпературы, здавалася-б, немінуха расплавіцца ўсе горныя пароды, і рэчыва ў глыбокіх сляях Зямлі павінна знаходзіцца ў вадкім стане. Гэтую думку, як быццам, пацвярджаюць і вывяржэнні вулканаў, калі з нет-

раў на паверхню Зямлі выліваецца распаленая лава з тэмпературай да 1200°.

Аднак справа выглядае інакш. Паколькі верхнія слаі Зямлі націскаюць на ніжэйшыя, то ў глыбіні зямнога шара ціск дасягае каласальных размераў. На ўзроўні акіяна ціск паветра роўны 1 кг на см². Такі ціск лічыцца нармальным. З падыманнем уверх ціск падае, таму што слой паветра над намі танчэе. Па меры-ж руху ад паверхні ўглыб Зямлі ціск рэзка ўзрастае. Гэта і зразумела: зверху-ж цісне ўсё большая зямная тоўшча. Ведаючы шчытнасць рэчыва і таўшчыню слаёў, вучоныя разлічылі ціск на розных глыбінях. Ужо на глыбіні ў 250 км ціск даходзіць да 100 000 кг/см², а ў цэнтры Зямлі дасягае больш 3 000 000 кг/см².

Іменна дзякуючы гэтаму велізарнаму ціску рэчыва ў глыбокіх частках Зямлі і не можа расплавіцца, нягледзячы на высокую тэмпературу. Пры вялікім ціску

патрабуецца і больш высокая тэмпература, каб рэчыва перайшло з цвёрдага ў вадкі стан, г. зн. расплавілася.

Рэчыва ў глыбокіх сляях Зямлі ў выніку адначасовага дзеяння высокай тэмпературы і велізарнага ціску знаходзіцца ў асаблівым, пластычным стане.

Усім добра вядомы звычайны вар. Ударце па кавалку вару — ён разляціцца на часткі, як цвёрдае цела. Калі-ж вы пакладзеце яго на стол, ён пачне вельмі павольна, непрыкметна расцякацца, так што праз некалькі дзён вы не пазнаеце пакладзенага вамі кавалка вару. Чым больш нагрэты вар, тым хутчэй расцякаецца. Але ён расцякаецца — хоць вельмі павольна — і пры нізкай тэмпературы. Як бачым, вар мае ўласцівасці і цвёрдага і вадкага цела.

Аkurat таксама і рэчыва ў глыбокіх сляях Зямлі валодае ўласцівасцямі і цвёрдых і вадкіх цел, знаходзіцца ў пластычным стане. Таму яно павольна, але няспынна перамяшчаецца.

Чаму-ж у такім разе на паверхню Зямлі пры вулканічных вывяржэннях выліваецца вадкая лава? Мы ўжо гаварылі, што велізарны рух перашкаджае пераходу рэчыва ў вадкі стан. Часам, аднак, у зямной кары ўтвараюцца трэшчыны, ціск пад такой трэшчынай адразу-ж змяншаецца, рэчыва плавіцца і часам выліваецца на паверхню Зямлі: гэта і ёсць вывяржэнне вулкана.

Чаму-ж тэмпература ў глыбокіх сляях Зямлі такая высокая? Вучоныя мяркуюць, што некалькі мільярдаў год назад Зямля была халодным целам. Паступова наша планета разагравалася ў выніку выдзялення цяпла пры радыёактыўным распадзе. Радыёактыўныя элементы: уран, торый, радый — маюць цікавую ўласцівасць. З цягам часу яны — незалежна ад розных знешніх уздзеянняў — распадаюцца, выдзяляючы велізарную колькасць цяпла. У выніку выдзялення цяпла радыёактыўнымі элементамі і разагравалася паступова зямны шар.

Натуральна ўзнікае пытанне: а ці не можа наша Зямля паступова расплавіцца? Аказваецца, не можа. Радыёактыўных рэчываў у зямной кары стала менш, найбольшы разагрэў яе ўжо прайшоў. У той-жа час, аднак, нашу планету нельга лічыць і астываючай, паміраючай — да гэтага яшчэ вельмі далёка. Зямля існуе прыкладна 6—7 мільярдаў год і будзе існаваць яшчэ шмат мільярдаў год.

Пяройдзем цяпер да другога пытання. Усе ведаюць, што калі кінуць у ваду камень, то на яе паверхні ўтвараюцца хвалі, якія расходзяцца ў розныя бакі. Хвалі

*) Звычайна называецца атмасферай ад грэчаскіх слоў: «атмас» (паветра) і «сфера» (шар). Тое-ж і водная абалонка — гідрасфера: «гідра» (вада) + «сфера».

ўзнікаюць не толькі ў вадкіх, але і ў цвёрдых і ў газападобных целах. Так, у выніку землетрасенняў у зямным шары распаўсюджваюцца хвалі, прычым — на велізарныя адлегласці. У 1940 г. у Румыніі было моцнае землетрасенне, якое адчувалася (нават без дапамогі прыбораў) у Маскве, за 1300 км ад цэнтра землетрасення! Хвалі, якія ўзнікаюць пры землетрасеннях, расходзяцца ва ўсе бакі, і вучоныя, вывучаючы хуткасць і напрамак іх распаўсюджвання, атрымліваюць каштоўнейшыя звесткі аб унутранай будове Зямлі. Хвалі гэтыя называюцца сейсмічнымі, ад грэчаскага слова «сейсмас» — землетрасенне.

Зямная кара вывучана лепш за іншыя слаі Зямлі. Яна складзена знаёмымі нам горнымі пародамі. Верхняя частка яе складаецца з асадачных парод; гэта — пясчаныкі, гліны, вапнякі. Затым ідзе слой граніту, глыбей — базальту.

Зараз навука ўжо мае правяраемыя даныя аб унутранай будове Зямлі. Частка іх прыведзена ў нашым артыкуле. Ужо вядомы прычыны землетрасенняў і вывяржэнняў вулканаў, хоць прадказваць землетрасенні пакуль яшчэ не ўдаецца, гэта — справа будучага. І ў святле сучасных дасягненняў навукі ўсе казкі аб пекле і душах памершых здаюцца нам найўнімі і смешнымі.

Мы пазнаёміліся толькі з некаторымі пытаннямі, звязанымі з унутранай будовай Зямлі. Калі хто з чытачоў зацікавіцца гэтай тэмай, то рэкамендуем прачытаць рад работ. Самым папулярным і прытым вельмі цікавым з'яўляецца артыкул В. Белаўсавы «Будова нашай планеты» (часопіс «Техніка — моладзі» № 12 за 1953 г.). Шмат цікавага вы знойдзеце ў кнігах Ф. Д. Бублейнікава «Будова і склад Зямлі» (М — 1953) і В. Белаўсавы «Сілы, якія змяняюць аблічча Зямлі».

І. ШЫШКІН,

правадзейны член Геаграфічнага таварыства Саюза ССР.

Карысныя парады

РАСОЛЬНИК З ЦЯЛЯЧАЙ ГРУДЗІНКАЙ

Цялячую грудзінку прамыць халоднай вадой, пакласці ў каструлю, закрыць яе накрыўкай і паставіць на агонь. З закіпеўшага бульёну зняць пену. Пятрушку, сельдэрэй, моркву і цыбулю ачысціць, прамыць, нарэзаць саломкай, скласці ў другую каструлю з растопленым тлушчам, тушыць, зрэдку памешваючы. Салёныя агуркі ачысціць ад скуркі, нарэзаць удоўж, насенне выбраць, нарэзаць упоперак тонкімі ромбікамі, пакласці ў каструлю з пасераваным карэннем, дадаць долькі ачышчанай бульбы, заліць усё гэта працэджаным бульёнам, дадаць 1—2 лаўровыя лісты, 5—6 гарошын перцу. За некалькі хвілін да гатоўнасці ўліць у суп кіпячоны і працэджаны агурочны расол. Гатовую грудзінку падзяліць на порцыі.

Пры падачы на стол у кожную глыбокую талерку з расольнікам пакласці па кавалачку грудзінкі, дадаць смятану

і пасыпаць дробна нарэзаным зялёным кропам.

На 400 г цялячай грудзінкі — 2 салёныя агуркі, па 1 шт. морквы, сельдэрэю і пятрушкі, 1 галоўку цыбулі, 4—6 шт. бульбы, 2 сталовыя лыжкі тлушчу, 4 сталовыя лыжкі смятаны, 1 шклянку агурочнага расолу, 2—3 галінкі зялёнага кропу; соль па смаку.

МЯСА, ТУШАНАЕ З КІСЛА-САЛОДКІМ СОУСАМ

Тлусты кавалак мякаці прамыць, зняць плёнку і сухажылле, нарэзаць на кавалкі, пасаліць, пасыпаць перцам, пакласці ў чыгунную пасуду. Зверху на мяса пакласці ачышчаныя і нарэзаныя лустачкамі цыбулю і моркву, дадаць цукар, уліць 1 шклянку слабога воцату і 1/2 шклянкі бульёну, шчытна закрывь накрыўкай і тушыць у духоўцы 1—1 1/2 гадзіны.

Затым уліць у мяса кісла-салодкі соус з чарнаслівам і працягваць тушыць яшчэ хвілін 40, да поўнай гатоўнасці (замест чарнасліва можна дадаць 1—1 1/2 сталовыя лыжкі тамат-пюрэ).

На гарнір рэкамендуецца падаць адварную бульбу.

На 500 г тлустай мякаці — 2 шт. морквы, 1 галоўку рэпчатай цыбулі, 1 шклянку воцату, 3—4 сталовыя лыжкі цукру, 100 г чарнасліва (для соуса); перац і соль па смаку.

Догляд за нікеляванымі рэчамі

Многія гаспадыні для чысткі нікеляваных рэчаў (ложкі, веласіпеды, дзвярныя і аконныя ручкі, гадзіннікі, электрычныя чайнікі, самавары і г. д.) ужываюць мел, попел, розныя парашкі, нават наждачную паперу. Усе гэтыя рэчывы, хоць і мяккія на выгляд, усё-ж наносзяць на нікеляваную паверхню драпіны. Паколькі нікеляваны слой вельмі тонкі, драпіны адкрываюць доступ паветру, а разам і вільгаці на метал (сталі, чыгун), з якога рэч зроблена, пасля чаго яна пакрываецца іржой і траціць свой выгляд.

Нікеляваныя рэчы (ложак, дзвярныя ручкі, гадзіннік, вуглы чамаданаў і інш.), якія знаходзяцца ў пакоі, трэба раз на тыдзень праціраць мяккім чыстым шматком матэрыі. Такія-ж, як пасуда, самавар, электрычны прас, чайнік, на якія часцей трапляе ўсялякі накіп, трэба працерці вільготным шматком. Калі вада накіпу не растварае, то месца, якое не адціраецца, добра змазаць вазелінам або машынным маслам і працерці насуха мяккім шматком.

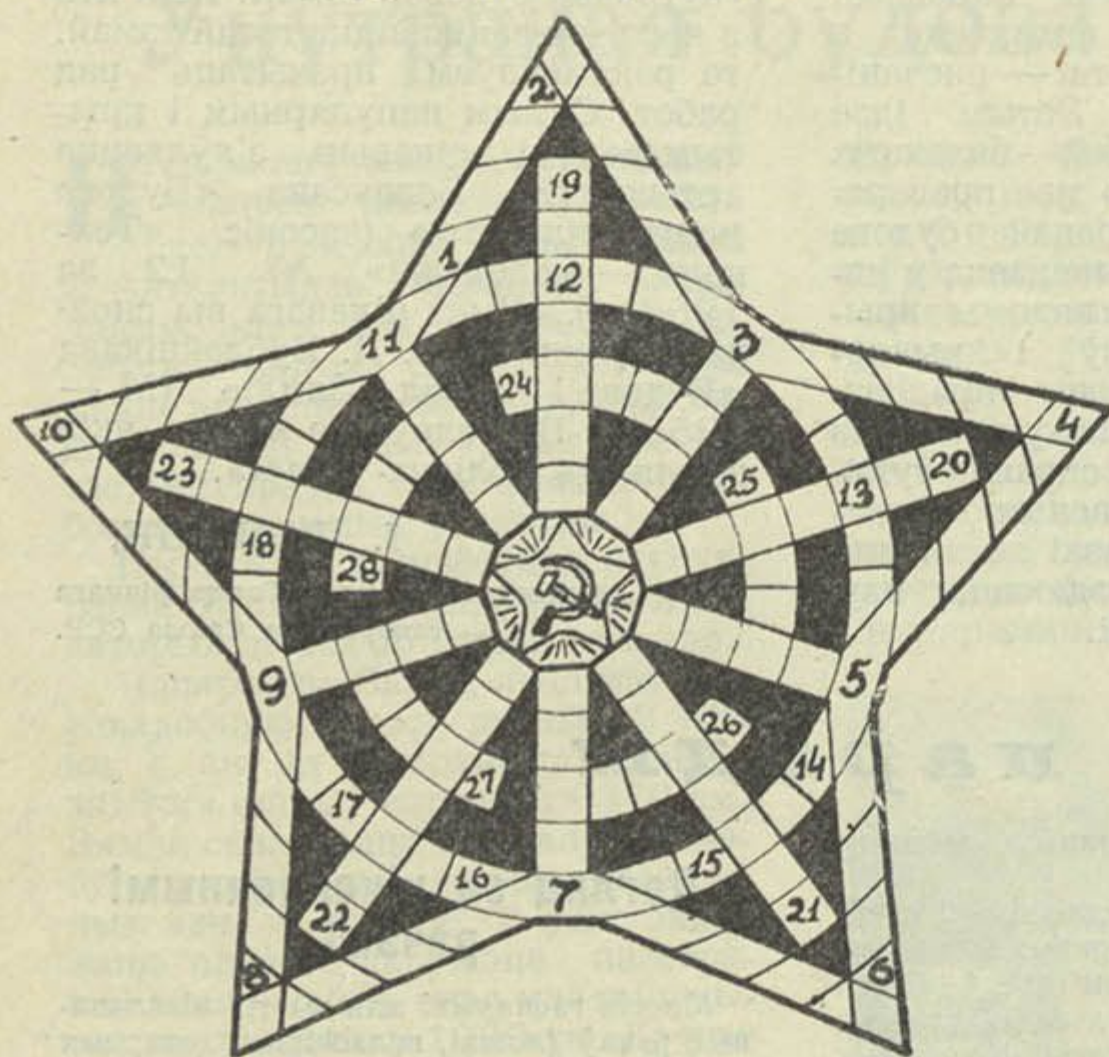
І. ГАРБАЧОУ,

слесар завода імя Варашылава, горад Рэчыца.

ЧАЙНВОРД

Склаў А. Палтаржыцкі

Па перыметру і па акружыне: 1. Знак дзяржавы. 2. Агульная назва артылерыйскай зброі. 3. Камандзір. 4. Салдат дзяржаўнага апалчэння. 5. Матрос, герой Севастопальскай абароны. 6. Месца вырабу і захавання зброі. 7. Паходная бальніца для ваенных. 8. Інструмент сапёра. 9. Сігнальны снарад. 10. Легендарны крэйсер. 11. Збудаваў для абароны. 12. Найбольшая вышыня пад'ёму лятальнага апарата. 13. Вайсковы галаўны ўбор. 14. Вайсковая гаспадарчая часць. 15. Адначасовы выстрал з некалькіх гармат. 16. Гавань. 17. Прыём паветранага бою. 18. Горад, дзе маладая Чырвоная Армія атрымала першую перамогу.

Па радыусах (да цэнтры) і дугах: 3. Узброеныя сілы краіны. 5. Дэталь у вінтоўцы. 7. Сродак пераправы. 9. Невялікае ўмацаванне. 11. Стаянка для самалётаў. 19. Воінскае званне. 20. Злучэнне баявых караблёў. 21. Дзяўчына-моладзгвардзеец, Герой Савецкага Саюза. 22. Навучэнец ваеннай школы. 23. Савецкі авіяканструктар. 24. Канчатковая атака. 25. Адбіццё нападу. 26. Каманда. 27. Урачысты агляд войска. 28. Край шарэнгі, фронту.

ЯК РАЗГАДВАЕЦЦА СТАРОНКА «ВОЛЬНЫМ ЧАСАМ» (гл. часопіс № 1)

Дарагія чытачы! Хто з вас у часе адпачынку не захапляецца рознымі гульнямі і забавамі?

Пазнаёмімся бліжэй з малюнкамі, што былі змешчаны ў № 1 нашага часопіса за 1956 г. Малюнкi гэтыя маюць розныя назвы і абазначаюць розныя рэчы. Спынімся на рэбусах.

Рэбус — гэта адно слова альбо некалькі слоў, якія маюць пэўнае сэнсавое значэнне, выражанае ў выглядзе асобных або групавых малюнкаў.

Да кожнага малюнка рэбуса трэба падабраць адпаведную яму назву. Назвы ўсіх малюнкаў і літар, пастаўленых у рэбусе паміж малюнкамі, трэба напісаць на паперы разам, адну за другой, у тым парадку, у якім яны змешчаны ў рэбусе. Атрыманую лінію літар падзяліць на словы, не перастаўляючы і не прапускаючы літар. Калі малюнкi названы правільна, то заўсёды атрымаецца тое слова або фраза, якія былі загаданы ў рэбусе.

Заўвага: усе малюнкi рэбуса пры чытанні ставяцца ў назоўным склоне.

Для прыкладу нашым РЭБУС, ЗМЕШЧАНЫ УНІЗЕ СТАРОНКИ.

Першы малюнак. Пад малюнкам «ДУБ» стаяць лічбы 3, 2, 1. Гэта азначае, што спачатку чытаецца трэцяя літара назвы рысунка, затым — другая, за ёю — першая. Літары чытаюцца ў парадку, указаным лічбамі. Пасля малюнка стаяць літары «ЗБ». Яны дадаюцца да склада «БУД», атрымаем «БУДЗБ».

Другі малюнак. Над малюнкам «БАНКА» стаіць надпіс «Н=ЦБ», прычым «Н» закрэслена. Значыць, трэба замест «Н» у слове «БАНКА» паставіць «ЦБ», атрымаецца слова «БАЦЬКА». Сюды-ж таксама дапісваецца літара «М», якая стаіць пасля малюнка: «БАЦЬКАМ».

Трэці малюнак. Вусце ракі. Стрэлка паказвае напрамак яе. Над лініяй, якая абазначае раку, стаіць надпіс: «1=Н», дзе лічба «1» закрэслена, а пасля знака роўнасці стаіць літара «Н». Не цяжка здагадацца, што гэта рака «ЛЕНА». Значыць, трэба чытаць: «НЕНА».

Чацвёрты малюнак. Напісана «МІР» і назва гэтаму надпісу: «СЛОВА», сюды-ж дапісваецца літара «Х». Трэба чытаць: «СЛОВАХ».

Пяты малюнак. Нотны стан з нотай «СОЛЬ». Над ім стаіць закрэсленая літара «С» і пасля знака роўнасці «Т». Трэба чытаць: «ТОЛЬ». Унізе пад нотным станам малюнак «КІТ», коска ззаду паказвае, што апошняю літару трэба адкінуць, будзе «КІ». Такім чынам гэтую групу малюнкаў (нота і кіт) трэба чытаць «ТОЛЬКІ».

Шосты малюнак — «ПАВУК» з закрэсленай літарай «К». Атрымаем «ПАВУ». За ім ідзе малюнак «ЧАЙ», а разам трэба чытаць: «ПАВУЧАЙ».

Сёмы малюнак. Арыфметычнае дзеянне складанне, а мае назву «ПРЫКЛАД». Да прыкладу адносяцца літары «А» і «М». Трэба чытаць: «ПРЫКЛАДАМ». Цяпер уся лінія злітна напісаных літар будзе мець такі выгляд:

«БУДЗББАЦЬКАМНЕНАСЛОВАХТОЛЬКІПАВУЧАЙ-ПРЫКЛАДАМ».

Падзяліўшы іх па сэнсу, атрымаем правільны адказ: «Будзь бацькам не на словах толькі, павучай прыкладам».

Словы А. Чэхава.

ДРУГІ РЭБУС. Рашаецца так, як і папярэдні. Адказ: «Разгадайце, калі ласка!»

ЛІТАРАТУРНЫ ЛАБЫРЫНТ (на дубовых лісцях) чытаецца ад склада да склада па лініях, якія ідуць у розных напрамках і знаходзяцца ў перапляценні са складамі. Тут узнікае цяжкасць: знайсці пачатак у лабірынце. Пачаткам будзе літара «А» ў левай частцы лабірынта. Не адрываючы алоўка ад пачатковай літары «А» і не збіваючыся з правільнага шляху, вы прачытаеце словы Н. Остроўскага:

«Адчувай заўсёды родную глебу моцна пад нагамі, жыві з калектывам, памятай, што ён цябе выхавай. Той дзень, калі ты адарвецца ад калектыва, будзе пачаткам канца».

ГАЛАВАЛОМКА (ходам шахматнага кая). Каб разгадаць гэтую галаваломку, трэба добра ведаць хады шахматнага кая. Узнікае цяжкасць: знайсці адпраўную літару. Знайшоўшы правільна гэтае месца, вы прачытаеце словы, якія належаць А. М. Горкаму:

Пачатак бярэцца з «У» ў верхняй клетцы.

«У маладым сацыялістычным свеце збіраецца энергія, якая зможэ прымусіць пушкі не страляць, бамбавозы не лятаць».

ГАЛАВАЛОМКА (што напісана ў крузе і каму належаць гэтыя словы):

Чытаецца даволі проста. Для гэтага трэба ўзяць у рукі часопіс, дзе змешчана галаваломка, і на адлегласці ў 30 см ад вачэй пад вуглом у 30—45° глядзець на ўзаемна перпендыкулярныя лініі, якія вы бачыце ў крузе. Выканаўшы правільна гэтае ўказанне, вы зможце прачытаць: «ДЗЕЦІ — КВЕТКІ ЖЫЦЦЯ, ЛЮБІЦЕ ІХ». Належаць гэтыя словы А. М. Горкаму.

Е. ХАТЭНКА.

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 01231

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 6/II 56 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 2-33-03.

Моды

Вузкая шарсцяная сукенка з доўгімі цэльнакроенымі рукавамі. Каўнер-стойка і манжэты на рукавах падбіты жорсткім клятчастым шоўкам. З таго-ж шоўку зроблен і вялікі бант. Лінія засцежкі ліфа фігурная.

Зімовае паліто з футравым каўняром і поясам. Яно шчыльна прылягае па таліі і расшырана кнізу. Шырокія рукавы сцягнуты хлясцікамі. У рэльефах полачак размешчаны кішэні з фігурнымі лісцікамі. Яны прышпіляюцца на гузікі. На спіnce закладзена сустрэчная складка.

Сукенка з каляровага маракена з укарачаным спераду мяккім ліфам. Спадніца з высокім карсажам, кнізу расклёшаная. Светлая шаўковая хустачка ў гаршак і такога-ж колеру аздобная строчка асвятляюць сукенку.

Сукенка-касцюм з цёмнай шарсцяной тканіны. Прамы, злёжку прыталены жакет, тыпу джэмпера, зашпільваецца спераду на «маланку». Поўдоўгія рукавы выкраены па форме рэглан. Каўнер, манжэты і клапаны кішэняў аздоблены строчкай.

Шарсцяная сукенка па крою «поўсонца» для дзяўчынак.

5

8000000 198 1229

Узор для вышивки

89